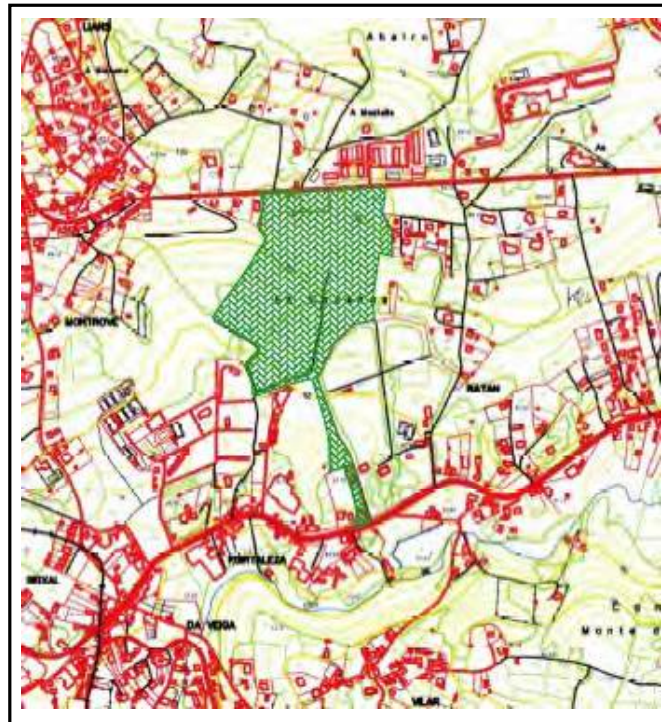

ANEXO 6

ESTUDIO DE PATRIMONIO CULTURAL

**TRABALLOS SOBRE O ESTUDO DO PATRIMONIO
CULTURAL EN RELACIÓN COA REDACCIÓN DO PLAN
PARCIAL DO SECTOR SUD6-ALSINA LAMASTELLE
(SAN PEDRO DE NÓS; OLEIROS - A CORUÑA)**

ÍNDICE.

0. FICHA TÉCNICA.....	2
1. CONTEXTO.....	3
1.1. <i>Introdución.</i>	
1.2. <i>Características do estudo.</i>	
1.2.1. <i>O traballo de documentación.</i>	
1.2.2. <i>As fichas de rexistro.</i>	
1.3. <i>Contexto xeográfico xeral.</i>	
1.4. <i>Contexto histórico-arqueolóxico.</i>	
2. CATÁLOGO DE ELEMENTOS HISTÓRICO-ARTÍSTICOS.....	9
2.1. <i>Fichas.</i>	
2.2. <i>Lexislación e normativas.</i>	
2.3. <i>Protección.</i>	
3. BIBLIOGRAFÍA.....	15

0. FICHA TÉCNICA.

0.1. TÍTULO.

Traballos sobre o estudo do Patrimonio Cultural en relación coa redacción do Plan Parcial do Sector SUD6-ALSINA LAMASTELLE (San Pedro de Nós; Oleiros - A Coruña).

0.2. NÚMERO DE EXPEDIENTE.

2016/984.

0.3. ENTIDADE PROMOTORA.

La Fortaleza, Las Mariñas S.L.

ENTIDADE CONTRATISTA.

TOMOS CONSERVACIÓN-RESTAURACIÓN S.L.
Rúa Brasil, 37-baixo (36204-Vigo).
Tf.-Fax: (986) 471810.

0.4. DIRECCIÓN E REDACCIÓN.

Santiago VÁZQUEZ COLLAZO.

0.5. LOCALIZACIÓN.

Lugar: Finca Alsina.
Parroquia: San Pedro de Nós.
Concello: Oleiros.
Provincia: A Coruña.

0.6. EQUIPO TÉCNICO.

Traballo de campo: Santiago Vázquez Collazo e Joaquín Ferrer Cruz.
Preparación da cartografía final: Joaquín Ferrer Cruz.
Rexistro fotográfico: Santiago Vázquez Collazo.

A Coruña, 14 de novembro de 2016

Asdo.: Santiago VÁZQUEZ COLLAZO

1. CONTEXTO.

1.1. INTRODUCCIÓN.

A redacción do presente informe xorde en relación ao documento titulado “Observacións e suxestións da Dirección Xeral do Patrimonio Cultural en relación co trámite de consultas no procedemento de avaliación ambiental estratéxica simplificada do Plan Parcial do Sector SUD6 – Alsina Lamastelle, Concello de Oleiros” (elaborado pola *Dirección Xeral de Patrimonio Cultural da Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia* e asinado en Santiago de Compostela pola súa Directora Xeral Mª Carmen Martínez Ínsua con data de 10 de xuño de 2016). Á súa vez, ese informe de observacións contesta ao trámite de *Consulta no procedemento de avaliación ambiental estratéxica simplificada* vinculado ao escrito remitido á Dirección Xeral citada baixo o epígrafe “*Borrador e documento ambiental estratéxico do Plan Parcial do Sector SUD-6 “Alsina Lamastelle” no Concello de Oleiros*” (enviado con data de 10 de maio de 2016 polo promotor La Fortaleza As Mariñas S.L., e asinado polos arquitectos Mateo Miyar Oláiz e Gonzalo Serantes Conchado). O número de expediente deste procedemento é o **2016/984**.

O mencionado informe da Dirección Xeral de Patrimonio Cultural, organismo amparado polo establecido en materia de Patrimonio Cultural polo *punto 18 do artigo 27 do Estatuto Autonómico de Galicia*, establece unha serie consideracións con respecto a este ámbito de actuación, observacións ás que se intenta responder a través deste documento. Deste xeito faise mención, en primeiro termo, ao patrimonio arqueolóxico “*que non é obxecto de análise neste informe*” aludindo á existencia do denominado **Castro de Montrove** (ficha E09 do PXOM do Concello de Oleiros); seguidamente, no punto 3 do informe indícase que “*non se dispón da información suficiente para facer unha valoración completa do impacto da actuación sobre o patrimonio arquitectónico e etnográfico existente*”.

En consecuencia, no informe da administración competente, indícase que como paso previo á redacción do Plan Parcial SUD6 – Alsina Lamastelle deberáse levar a cabo un estudo exhaustivo e minucioso de todos os elementos patrimoniais existentes no contorno, a través da elaboración dunha **ficha** que valore cada un deses elementos desde varios puntos de vista: identificación, descrición, fotografías, estado de conservación... A partir de aquí, os resultados destes traballos de catalogación poderán condicionar a ordenación definitiva do plan parcial.

1.2. CARACTERÍSTICAS DO ESTUDO.

No presente documento, logo dunha pequena introducción xeográfica e histórica sobre o ámbito de actuación, xúntanse as diversas fichas correspondentes aos elementos de carácter arqueolóxico e histórico-artístico que consideramos entran dentro do eido relacionado co plan parcial obxecto de estudo. Deste xeito, inclúense a colindante Finca Alsina e outros cinco elementos emprazados fóra dos límites físicos do terreo delimitado (en concreto, un castro, un lavadoiro, un muíño de carbón, un muíño de auga e un hórreo). Seguidamente, farase unha mención á lexislación e normativa que atinxe ao Patrimonio Cultural e, en relación con elo, aos ámbitos de protección dos elementos deste catálogo. Con respecto a esta última consideración, podemos anticipar que desde o punto de vista patrimonial, polas súas características, emprazamento-distancia e estado de conservación, non deberían supoñer impedimento algún para o desenvolvemento do plan previsto; só a Finca Alsina e o seu muro de cerre condicionarán en certo xeito as características finais do plan.

A continuación faremos mención ás diferentes “ferramentas” empregadas (bibliografía, institucións e organismos de consulta, documentación revisada, lexislación relacionada, información na rede) para levar a cabo o estudo, así como unha explicación das características de formato e contidos das fichas de rexistro elaboradas.

1.2.1. O traballo de documentación.

Para elaborar os contidos das fichas correspondentes, a parte da presenza no campo para a recompilación de datos directos (descrición do estado actual, rexistro fotográfico e localización xeográfica), recurriuse a diversas institucións e fondos documentais. En concreto:

- Catálogo do Servizo de Arqueoloxía da Dirección Xeral do Patrimonio Cultural da Xunta de Galicia.
- Catálogo do Servizo de Arquitectura da Dirección Xeral do Patrimonio Cultural da Xunta de Galicia.
- Arquivo Municipal de Oleiros.
- Biblioteca e Arquivo Municipal de Estudos Locais de A Coruña.
- Biblioteca Xeral da Universidade de Santiago de Compostela.
- Biblioteca da Facultade de Xeografía e Historia de Universidade de Santiago de Compostela.
- Biblioteca Dixital de Galicia – GALICIANA (Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria - Xunta de Galicia).

- Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional de España (Ministerio de Cultura, Educación y Deporte – Gobierno de España).
- Plataforma web “SIOTUGA” (Sistema de Información de Ordenación do Territorio e Urbanismo de Galicia). Consellería de Medio Ambiente e Ordenación do Territorio – Xunta de Galicia.
- Plataforma web “Información Xeográfica de Galicia” (Instituto de Estudos do Territorio – Xunta de Galicia).

Nun capítulo posterior do texto xúntase a relación de bibliografía e documentos concretos consultados para a elaboración do presente informe.

1.2.2. As fichas de rexistro.

Os contidos das fichas, loxicamente, foron elaborados tanto a partires do conxunto de datos acadados a raíz das diferentes consultas bibliográficas e documentais nas institucións antes mencionadas, como na toma de información directa en campo ¹.

As fichas posúen un formato moi simple a través de cinco apartados: identificación do elemento; descrición; estado de conservación (e, segundo o caso, proposta de intervención correctora); rexistro fotográfico; localización en plano.

No apartado de **identificación**, a parte do nome ou denominación do ben catalogado, establécese un código alfanumérico de referencia que facilita a súa localización nos planos. Este código é para a **Finca Alsina** o **B36** (clave de identificación no PXOM do Concello de Oleiros para a “finca e os seus xardíns”). Con respecto aos bens catalogados fóra da Finca Alsina, hai que indicar que o **Muíño de carbón** e o **Muíño de auga** tamén teñen o mesmo código asignado no PXOM de Oleiros: concretamente o **C01** para o primeiro e **C03** para o citado en segundo lugar; de igual xeito sucede co **Castro de Montrove** que se identifica co código do PXOM **E09** pero seguido da clave de identificación das fichas de xacementos arqueolóxicos da Xunta de Galicia, en concreto o **GA15058012**; finalmente o **Lavadoiro** e o **Hórreo**, ao seren elementos non catalogados previamente, fósilles asignada a referencia **N01** e **N02** respectivamente.

A **descrición** trata de ser o máis exhaustiva posible, facendo mención non só as características arquitectónicas e/ou artísticas do ben catalogado, senón tamén ao seu contexto histórico e social. Neste senso hai que salientar a documentación e bibliografía existentes sobre a casa principal da Finca Alsina. Hai que indicar que os datos que se aportan nesta *ficha B36* refírense unicamente ao edificio principal-pazo, aos xardíns e ao muro de cerre, ao considerar estes elementos

¹ Neste punto queremos agradecer ao caseiro da Finca Alsina, D. José Manuel Carro Sánchez, a información facilitada con respecto a varios aspectos de funcionamento da mesma así como diversos apuntes cronolóxicos dalgunhas das construcións alí existentes (sobre todo as máis recentes).

como os máis salientables de cara a definir todo o conxunto existente no interior da finca ². Por último, indicar que na ficha referida, debido á súa relevancia histórica e artística, tamén se aporta un listado bibliográfico específico.

No apartado do **estado de conservación** faise unha serie de anotacións ao estado xeral no que se atopa o ben referenciado, apuntando os problemas de conservación máis evidentes e, cando sexa posible, indícase algunha medida correctora relacionada.

As **fotografías** son, loxicamente, máis numerosas e de máis detalle naquelas fichas referidas aos elementos máis salientables desde o punto de vista histórico-artístico e patrimonial. En relación co apartado precedente, tamén se proporcionan tomas referidas a aquelas partes do elemento que teñan algún problema no seu estado de conservación.

No último apartado da ficha apórtase un **plano de localización** de cada elemento. Con respecto á planimetría manexada, indicar que a base cartográfica son os planos 1:5.000 da Xunta de Galicia; en concreto, para todos os elementos, a folia 045-15 ³. En canto ao sistema de coordenadas foi empregado o ETRS89 (*fuso 29*).

1.3. CONTEXTO XEOGRÁFICO XERAL.

O término municipal de **Oleiros** sitúase na parte noroccidental da provincia de A Coruña ⁴, conta cunha poboación de case 35.000 habitantes (2015) ocupando unha superficie de algo máis de 43 km². Este concello, encadrable na **Comarca de A Coruña**, limita polo norte e oeste co Océano Atlántico e a Ría de A Coruña, polo leste co Concello de Sada, polo sur con Cambre e Culleredo e, polo suroeste, co Concello de A Coruña (capital provincial e comarcal).

Oleiros ocupa a parte occidental da península que separa a *Ría de Betanzos* da mencionada *Ría de A Coruña*, e aínda que se pode considerar que historicamente é un municipio vencellado á *Comarca de As Mariñas*, na actualidade forma parte da denominada **área metropolitana coruñesa**.

O territorio municipal atópase dividido en nove parroquias: Santa María de Dexo, San Martiño de Dorneda, San Xurxo de Iñás, Santaia de Liáns, San Cosme de Maianca, Santa María de Oleiros, Santa Locadia de Perillo, San Pedro de Nós e San Xiao de Serantes. A capital municipal sitúase no núcleo de **Oleiros** (emprazado

² En todo caso, existe un documento relacionado co desenvolvemento do *plan parcial SUD21-Finca Alsina*, realizado por nós mesmos en paralelo a este mesmo informe, onde si se fai unha relación exhaustiva de todos eses elementos: cocheira, casa dos caseiros, lavadoiro, secadoiro, etc. **VÁZQUEZ COLLAZO, Santiago (2016): *Traballos sobre o estudo do Patrimonio Cultural en relación coa redacción do Plan Parcial do Sector SUD6-ALSINA LAMASTELLE (San Pedro de Nós; Oleiros - A Coruña)***.

³ Algunha da información cartográfica está sacada da “*Cartografía cedida por © Instituto de Estudos do Territorio - Xunta de Galicia*”.

⁴ Ver plano de situación xeográfica (*lámina 1*).

na parte suroccidental do territorio). A parroquia de **San Pedro de Nós**, cuns 4.700 habitantes (2013) e 6,11 km² de superficie, está emprazada no extremo meridional do concello (facendo límite co municipio de Cambre), entre as freguesías de Liáns (ao noroeste), Iñás (ao leste) e Oleiros (ao norleste). Nós posúe 15 núcleos de poboación, entre os que está de *A Fortaleza* lugar a onde pertence a **Finca Alsina**, situada na parte noroeste da parroquia xusto no límite coa de Santaia de Liáns.

O **relevo** que define o territorio do Concello de Oleiros amosa unha relativa uniformidade. Dende o punto de vista topográfico hai que incluílo dentro da, suavemente ondulada, chaira litoral de As Mariñas, área onde non se acadan alturas moi elevadas: tan só cabe salientar o Monte Morzán (a penas 148 m.s.n.m.), o alto de O Castelo (175 m) ou o Monte Muíño (176 m).

Dende o punto de vista **hidrográfico** hai que salientar a presenza de numerosos arroyos que discorren por vagoadas amplas e de suave pendente en lugares como Mera, Bastiagueiro ou Santa Cruz. Estes pequenos cursos fluviais (como o Río San Pedro, situado inmediatamente ao sur da Finca Alsina) rematan en abrigadas enseadas onde se teñen formado acumulacións de area que deron orixe a unha serie de magníficas praias, entre as que sobresa a punta areosa de Santa Cristina (situada entre a baía de A Coruña e a ría de O Burgo).

Un elemento esencial dentro das características xeográficas do concello de Oleiros é o seu **litoral marítimo**. Como se dicía no párrafo precedente a costa oleirense, moi recortada, está “ocupada” por numerosas praias de areas finas, pero que se intercalan con treitos de litoral rochoso con escarpados cantís moi afectados por un proceso de abrasión mariña. Entre estes últimos hai que mencionar a punta do Faro de Mera ou o Seixo Branco, co pequeno illote de A Marola situado xusto en fronte deste último sainte rochoso. Este recortado litoral de pequenas penínsulas e protexidas praias oferta magníficos emprazamentos para o asentamento humano, tal e como o atestiguan os numerosos castros e xacementos romanos que desde a Ría de Ferrol ata a cidade de A Coruña balizan a costa; sen embargo, tamén é a zona onde a presión humana e urbanística vóltese máis forte cunha densa ocupación do territorio, afectando negativamente á conservación do potencial arqueolóxico desta parte do Golfo Ártabro.

1.4. CONTEXTO HISTÓRICO-ARQUEOLÓXICO.

Desde o punto de vista histórico hai que indicar que a ocupación humana do territorio do actual Concello de Oleiros atestíguase alomenos dende a denominada *Idade do Ferro*, tal e como se documenta no inventario de xacementos arqueolóxicos do **Servizo de Arqueoloxía da Dirección Xeral de Patrimonio Cultural da Xunta de Galicia**, no que hai catalogados un total de 10 xacementos castrexos. Destes, só o denominado *Castro de Iñás-GA15058013* está emprazado dentro do termo parroquial de San Pedro de Nós, se ben o máis próximo á Finca Alsina é o *Castro de Montrove-GA15058012*, aínda que bastante lonxe da mesma (a uns 700 metros lineais ao oeste). Pero isto non quere dicir que durante épocas

anteriores (*Prehistoria*) as terras oleirenses non tiveran ningún tipo de actividade humana, senón que, ata o momento, non se ten constancia desa ocupación a través de restos arqueolóxicos concretos (aínda que si existen topónimos como *Medoña* e *Medorras*, que son dúas das denominacións populares que en Galicia se lles dá aos túmulos funerarios de época Neolítica).

Con respecto a momentos inmediatamente posteriores, si están rexistrados restos (cerámica, muros, etc.) dun xacemento de tipoloxía indeterminada pero claramente adscribible a *época romana* (*Xacemento Romano da praia de Portelo-Canide - GA15058016*).

Da *Idade Media* quedan poucas evidencias: salientar unha *necrópole* (*GA15058008*) relacionada coa igrexa románica de Santa María de Dexo (templo, en principio, fundado no século XII). Durante ese momento histórico Oleiros formou parte do denominado señorío de As Mariñas dos Frades, que dependía do Mosteiro de Cambre e, máis tarde, da xurisdición de Miraflores, baixo o dominio da Casa de As Mariñas e os Condes de Lemos..

Finalmente, durante a *Idade Moderna* (séculos XVI-XVII), é cando se constrúe o *Castelo da Illa de Santa Cruz* e unha *batería defensiva en Mera* (*GA15058017*). Esta última formaba parte dun sistema de defensas establecido para protexer a baía de A Coruña de posibles invasións por mar. En realidade, na Idade Moderna e na Contemporánea a historia local oleirense pódese asociar a algúns dos diferentes acontecementos históricos da cidade de A Coruña. O Concello de Oleiros foi constituído, cos mesmo límites territoriais que na actualidade, no ano 1836.

2. CATÁLOGO DE ELEMENTOS HISTÓRICO-ARTÍSTICOS.

2.1. FICHAS.

Código de identificación: B36

Nome: Finca Alsina

Tipoloxía: Arquitectura Civil

Cronoloxía: 1873-1875

Provincia: A Coruña

Concello: Oleiros

Parroquia: San Predro de Nós

Lugar: A Fortaleza-Boa Vista

Coordenadas: X: 553.181 Y: 4.796.967 *

Cartografía (1:5.000 Xunta de Galicia): Folla 045-15

** As coordenadas corresponden, a xeito de referencia, ao edificio principal-pazo da finca. Sistema de coordenadas: ETRS89 (fuso 29). Algunha información está sacada da "Cartografía cedida por © Instituto de Estudos do Territorio - Xunta de Galicia".*

Descrición.

Contexto histórico xeral. Durante todo o século XIX, pero en especial na segunda metade da centuria, os fundamentos económicos e sociais que sostiveran a estrutura do denominado *mundo pacego* véñense abaixo, sobre todo coa redención dos foros e a paulatina perda de poder xurisdiccional dos fidalgos e a nobreza rural galega, iniciándose un evidente período de decadencia que supón, en moitos casos, o abandono por parte destes, os seus propietarios, das arquitecturas que definen este "mundo": os pazos.

En paralelo a este feito, vaise desenvolvendo en Galicia, sobre todo no ámbito urbano, unha burguesía vencellada ao comercio e ao nacemento de pequenas empresas (textiles, transformación de produtos do mar, etc.). Esta burguesía manifestou un crecente interese por facer investimentos no medio rural, ás veces adquirindo algúns deses pazos abandonados (mesmo o título nobiliario que levaban "asociado") e outras mercando fincas para construír nelas grandes casas de campo (quintas) para os seus períodos de descanso e que, ao mesmo tempo, supuxeran un rasgo distintivo do seu nivel económico e social. Se ben por costume foron denominados pazos, a tipoloxía arquitectónica que define moitas destas novas residencias non se corresponde con ese modelo de estruturas, aínda que en moitos

casos intenta manter a mesma idea paxega de combinar a vertente habitacional e de recreo con outras actividades claramente relacionadas co mundo rural (tarefas agrícolas de diversa natureza: cría de gado, plantacións de frutais, horta, etc.), o que tamén implica que o ámbito privado e familiar quede separado fisicamente do asignado aos traballadores do lugar (construcións anexas á vivenda principal).

Á marxe doutras perculiaridades constructivas, a arquitectura destas novas edificacións rurais incorporou, grazas a que os proxectos foron deseñados por arquitectos que estaban a desenvolver o seu labor dentro do espazo urbano, certas características dese mesmo ámbito cidadán tales como unha configuración baseada nun único volume, as tipoloxías de portas e ventás e a presenza de molduras en xambas e linteis tan habituais nas construcións das cidades (sobre todo a partires da Ilustración). No caso da cidade de A Coruña e a súa área de influencia, hai que salientar tamén a inclusión de amplas galerías, en especial nas fachadas traseiras e/ou laterais dos edificios. Dentro da liberdade estilística característica do eclecticismo imperante no século XIX, e sobre todo a partires dos anos setenta da centuria, o estilo arquitectónico que foi máis seguido pola alta burguesía da época para este novo tipo de residencias foi o denominado *Estilo Segundo Imperio Francés* (ou *Estilo Napoleón III*), caracterizado pola súa suntosidade, gusto pola ornamentación e barroquismo.

Contexto histórico puntual. O edificio foi encargado polo político, banqueiro e home de negocios de A Coruña Enrique Fernández Alsina, Marqués de Loureda (1837-1915) ao arquitecto, tamén coruñés, Faustino Domínguez Coumes-Gay (1845-1900).

Co deseño desta gran casa da Finca Alsina, Coumes-Gay, que pode considerarse como un dos arquitectos máis destacados do eclecticismo en Galicia (son proxectos seus, entre outros, o Insituto Eusebio da Guarda e a Capela de San Andrés en A Coruña, diversos edificios de vivendas en Santiago, Ferrol e Coruña, o Mercado de Padrón ou a fachada para os fogos do Apóstolo na Catedral compostelana), foi recoñecido cunha mención de honra de primeira clase na denominada “*Exposición Regional de Galicia*” que tivo lugar en Santiago de Compostela entre os días 20 e 31 de xullo do ano 1875 organizada pola sociedade “*Amigos del País*”. Este premio adxudicóuselle por “*los planos de la casa-palacio y demás edificios de la posesión del Sr. Marqués de Loureda*”, segundo se relata nunha noticia de *El Diario de Santiago*, do mércores 18 de agosto de 1875-nº 939 (posteriormente reproducida no xornal coruñés *El Telegrama*, do 19 de agosto de 1875). O proxecto desta edificación, en realidade, supón a definitiva apertura para Galicia da influencia estética francesa.

Cumpre indicar que algún autor (J. Luís Alonso Torreiro) sitúa a construción do edificio entre os anos 1882 e 1884, cun proxecto diferente ao premiado en 1875 na “*Exposición Regional de Galicia*”. Sen embargo, o que si resulta certo é que houbo un primeiro proxecto elaborado en 1873 polo propio Faustino Domínguez que foi rechazado polo Marqués de Loureda (tal

vez polo seu alto custe económico), cun edificio de clara influencia estilística italiana

O EDIFICIO PRINCIPAL-PAZO. Trátase dunha construción de planta rectangular (366,28 m²) con eixe maior de algo máis de 23 metros de lonxitude disposto practicamente en sentido leste-oeste e o curto de algo máis de 15 m; formada por planta baixa, dous pisos e un baixo-cuberta (que, ao adoptar a forma dunha gran cuberta “á mansarda” ou amansardada, acaba por acadar o volume dun terceiro andar). O edificio está construído en mampostería enfoscada, reservando a sillería para os esquinais, os recercados dos vans, os elementos decorativos e para o corpo central da fachada meridional. Estamos ante unha arquitectura ecléctica, de estética afrancesada (*estilo segundo imperio francés*), emprazada nunha ampla terraza que a realza respecto das dúas grandes perspectivas existentes, a norte e a sur: a primeira ven definida pola sucesión de prados e a disposición da alameda que a enmarca pola parte leste, e a segunda polo eixe visual que, desde a entrada principal, define a propia estrutura das sendas dos xardíns e, moi especialmente, da vexetación arbórea. Aínda que con certos rasgos propios (como o feito de adiantar lixeiramente un corpo na parte central da fachada principal-sur), a edificación mantén, en xeral, unha tipoloxía e forma similares á dos palacetes parisinos da época.

Fachada sur (principal). Esta fachada segue un esquema monumental potenciado pola presenza na parte central dunha grande escalinata de acceso (foto 1). Está formada por tres rúas, a central claramente destacada, e adiantada, sobre as dúas laterais que son iguais entre si e que, á súa vez, presentan dous corpos separados por unha sinxela imposta de sillería de granito e delimitados nos seus extremos por esquinais, tamén de sillería, con decoración en caixa, interrompida no seu desenvolvemento vertical pola imposta que separa os dous corpos. Cada un destes corpos dispón de dous vans, situados nuns mesmos eixes; na planta inferior corresponden con fiestras e na superior con balcóns carentes de voo. Todos os vans son alintelados, recercados en sillería e con numerosos relevos de elementos ornamentais: ovas, triglifos, acróteras...

Tanto as fiestras da planta baixa como os balcóns do primeiro andar presentan reixerías de forxa, realizadas con pletinas plegadas en formas xeométricas que vagamente lembran formas vexetais moi esquematizadas. O segundo corpo está rematado por unha cornixa de perpiaños quebrada nos eixes definidos polos vans da primeira e segunda planta. Sobre esta cornixa elévase unha gran cuberta mansarda, percorrida por bufardas (ou *lucarnes*) de gran altura, dispostas nos eixes definidos polas fiestras e balcóns das plantas inferiores. Estas bufardas, realizadas en sillería, están iluminadas por fiestras con linteis curvos que lembran o perfil propio dos arcos escarzanos e amosan unha decoración xeométrica. A ventás das bufardas, de gran crecemento vertical, presentan reixerías de formato semellante as descritas anteriormente. A tónica xeral das rúas laterais é o predominio da liña horizontal, que en orixe ven dada polo volume construtivo e reforzado pola propia horizontalidade da

gran mansarda; de feito, a imposta que separa o corpo inferior da segunda planta, que interrompe a decoración en caixa dos esquinais de sillería, non chega a ser contrarrestada pola gran verticalidade das bufardas.

Pola contra, fronte a estes corpos laterais, emerxe, lixeiramente adiantado, o bloque central, que aínda que non supera en altura aos laterais e posúe unha menor anchura, tanto a disposición dos seus vans e elementos decorativos como a elección da sillería como material construtivo (fronte a cachotería enfoscada das rúas laterais) fan salientar máis esta parte media da fachada principal. Está formada por tres corpos, os dous inferiores correspóndense co primeiro e o segundo corpo das rúas laterais e o terceiro ven a coincidir coa mansarda daquelas. O *primeiro corpo* está construído a base de perpiaños con acanaladuras horizontais que lembran aos almofadados; estas acanaladuras veñen compensar a monotonía que, doutro xeito, imperaría neste zona da fachada e que tería resultado excesivamente monótono ao estar unicamente animado pola entrada ao propio edificio. A entrada presenta un lintel curvado que adopta unha forma que recorda ao perfil dun arco escarzano; semella asentarse sobre unhas falsas mochetas, que están integradas no mesmo perpiaño de granito que forma o lintel, eliminando polo tanto calquera funcionalidade estrutural e pasando a ter exclusivamente un carácter ornamental. Sobre o mesmo sobrelume, no eixe da porta, aparece unha roseta flanqueada por formas vexetais. A ambos lados do lintel, outras grandes rosetas orladas con decoración de ovas e guimaldas.

O *segundo corpo* está conformado por un balcón fortemente voado que destaca fronte aos outros balcóns sen voo das rúas laterais, potenciando así este sector central. Este balcón presenta unha reixería semellante ás descritas para o resto do edificio; agora ben, nas esquinas aparecen uns piares de granito que veñen a remarcar as liñas ascendentes desta parte da fachada, anulando en parte a horizontalidade que podería imprimir ao conxunto este elemento estrutural. O acceso á balconada faise por medio de tres portas con arcos dobrados de medio punto, estando os seus salmeres na mesma liña que o lintel dos balcóns das rúas laterais, resultando polo tanto de maior altura istes que aqueles; este feito fai aumentar as liñas ascendentes desta parte da fachada que, de novo, atenuan a horizontalidade que podería ter impreso ao conxunto a meseta do balcón. Estes arcos de medio punto descansan sobre pilastras de fuste liso con capitel de orden composto. Finalmente, unha cornixa remata este segundo corpo, na liña marcada pola existente nas rúas laterais; non obstante, non se produce unha continuidade entre ambas cornixas, xa que a da rúa central atópase interrompida nos seus extremos.

Terceiro corpo: corresponde ao crecemento vertical da rúa central no volume das mansardas das rúas laterais. Neste corpo son combinados tres vans en forma de fiestras que manteñen os eixes definidos polas portas do balcón do segundo corpo. As tres fiestras son alinteladas e con reixerías semellantes aos do resto do edificio, entre elas están dispostas pilastras de orde toscano. Este corpo complétase cunha cornixa, coincidente coa

liña de remate das mansardas das rúas laterais, con rica decoración acrótera e denticulada.

Fachada oeste. Estamos ante unha fachada de dous corpos, construída en cachotería enfoscada, reservando os perpiaños de granito para elementos decorativos, esquinais da edificación e elementos ornamentais (foto 2). Ámbolos dous corpos están separados por unha imposta de sillería, que resulta da continuidade da imposta da fachada sur que, como naquela, interrompe o desenvolvemento vertical de perpiaños do esquinall do edificio, rompendo as liñas verticais e ascendentes que podería ter xerado este; ademais, nesta fachada, dito esquinall perde os elementos ornamentais que presenta na fachada meridional.

O *corpo inferior* presenta tres vans a modo de portas con linteis curvados, definindo unha forma que lembra á dos arcos escarzanos, estando decorados con molduras e rematando en bolas en alto relevo.

O *segundo corpo* presenta igualmente tres balcóns, nos eixes definidos polos da planta baixa, sendo voado o central e os laterais sen voo; as súas reixerías son semellantes ás descritas na fachada sur. Remata este segundo corpo unha cornixa que é continuidade da existente na fachada meridional. Sobre este segundo corpo elévase a cuberta mansarda, na que se dispoñen tres bufardas colocadas nos eixes dos vans dos corpos inferiores.

Fachada leste. Idéntica á fachada oeste, salvo que neste caso temos a presenza dunha gran cheminea que emerge da mansarda ao carón da cornixa que separa esta do corpo superior (foto 3).

Fachada norte. Está conformada por dous corpos de cachotería enfoscada, limitados nos esquinais por bandas verticais de perpiaños e unha imposta que separa os dous corpos, imposta que dalgún xeito interrompe o crecemento vertical das bandas de sillería das esquinas amortecendo a verticalidade que poderían introducir no conxunto. Nela tamén podemos atopar unha referencia á tradición galega pola presenza dunha galería de madeira, corrida, que foi moi empregada no ámbito urbano a partires da segunda metade do século XIX (foto 4).

Corpo inferior: presenta cinco vans, os dos extremos están resoltos a xeito de ventás e os centrais como portas, na que a do medio actúa como entrada ao edificio. Ten unha carpintería de porta con entrepaños que forman casetóns e un montante de carpintería e vidro que ilumina o acceso ao interior. Todos os vans presentan linteis curvos co perfil propio dun arco escarzano, estando moldurados e rematados con altorelevos de bolas.

O *segundo corpo* aparece dominado, na parte central, pola gran galería antes citada e está flanqueado por sendos vans que corresponden aos eixes definidos nas fiestras da planta baixa, cunhas características formais semellantes a aquelas. A galería de madeira ten carpinterías de guillotinas con particións en bastidores cadrados; os antepeitos, ao contrario do habitual, son opacos e están divididos en casetóns decorativos. Está percorrida por unha

cornixa superior que reproduce en madeira a cornixa de sillería que remata o segundo corpo e, pola parte inferior, presenta unha crestería de madeira que lembra á existente na cocheira.

Finalmente, sobre estes dous corpos, érguese a mansarda percorrida por cinco bufardas que coinciden cos eixes dos vans das plantas inferiores. A súa estrutura resulta semellante á da fachada meridional.

Cuberta. Cuberta de forma amansardada, feita con pizarra (característica do denominado *estilo segundo imperio francés*); a catro augas. A estrutura interior que suxeita a cuberta está feita de madeira por medio de cimbras suxeitas por un sistema de vigas e tirantes fixadas ao perímetro da construción. Posúe catro chemineas, dúas delas decoradas ao seren visibles dende a fronte principal do edificio, e as outras dúas na fachada norte e na leste.

Interior. O edificio adopta unha organización interior moi regular, de simetría axial (a través dos diversos corredores), tanto na planta baixa (ámbito de recepción e lecer) como no resto de plantas (ámbitos máis privados e algún de servizo), seguindo os modelos existentes na época derivados do xa mencionado estilo segundo imperio francés. Esta característica vese xa, de inicio, na propia entrada do edificio por medio do vestíbulo de recepción e as escaleiras principais (foto 5). Xunto coa separación en relación á casa dos caseiros encargados do mantemento da finca, hai que engadir pois a segregación no interior con respecto ao servizo doméstico, por medio de escaleiras diferenciadas e habitacións relegadas ás bufardas no último andar (de aí a presenza de sistemas para a chamada a distancia a través dos cuadros con pequenas campás e timbres).

Na *planta baixa* pódese salientar o especial tratamento aplicado aos espazos destinados á relación social, tais como o salón principal ou o comedor que, tanto polo seu gran tamaño (entre 40 e 55 m²) como pola súa ubicación, pasan a ser o núcleo central da construción. Debido a que nesta planta non hai corredores e as habitacións conectan entre si, existe unha potenciación do eixe de comunicación entre o vestíbulo e o salón principal, dispoñendo arredor outros espazos de estar e funcionais subordinados (como o “salón de té”, que presenta unha cheminea decorativa, non funcional – foto 6). Aparece unha liña central de simetría marcada polo vestíbulo (con dúas columnas de estuco enfrontadas que imitan mármore), escaleira principal e porta traseira (fachada norte). Nesta planta baixa tamén está ubicada a cociña, situada no fondo á dereita, xunto a unha escaleira de servizo.

Como se comentaba anteriormente, na *primeira planta*, coa presenza dun único corredor, sitúanse as habitacións familiares e un cuarto para invitados e só unha desas habitacións está decorada con pinturas e molduras (a denominada “sala de piano”). Neste andar tamén se atopa a galería que dá á fachada norte e que no interior non é corrida senón que está dividida en tres espazos separados (en total ocupa unha superficie de case 12 m²).

Á *planta segunda* accédese a través dunha sinxela escaleira de madeira para chegar a un

espazo abufardado (loxicamente, como consecuencia da cuberta amansardada do edificio) que conta cun corredor de acceso ás habitacións. Hai que salientar a existencia, neste segundo andar, da biblioteca e dunha habitación que no seu momento foi a capela privada da casa e que posuía un pequeno retablo de madeira que hoxe está depositado na igrexa parroquial de Santa María de Oleiros; trátase dunha estancia moi decorada, nas súas paredes e teito, con motivos cruciformes, vexetais e estrelas. Finalmente, logo doutro treito de escaleiras similares ás anteriores, súbese á *planta baixo-cuberta* (a xeito de sobrado), espazo diáfano onde está visible a estrutura de madeira que suxeita o tellado.

A decoración interior, bastante intensa, de carácter neobarroco nalgunha das habitacións (como a “do piano”), complétase coa presenza de molduras nos teitos, paredes pintadas e estucadas con diversos motivos decorativos (*candelieri*, vexetais, grecas, etc.) e tonos suaves (ocres, azuis...), pavimentos de pequenas baldosas decoradas con motivos xeométricos e baranda de ferro e madeira para as escaleiras principais (só madeira para as secundarias). Esa gran escaleira principal ten un complexo deseño que fai que, na mesma liña, os dous treitos ascendentes se enfronten a outros dous descendentes que van trazando unha curva a medida que se achegan ao chan.

Con respecto ao mobiliario, que como era habitual na época foi deseñado *ex profeso* para cada un dos espazos da casa, hai que indicar que só se conserva unha pequena parte (algunhas lámpadas de cristal nos teitos, apardores con espello, estanterías que aínda gardan algunha publicación antiga...); trátase de mobles de estilo Luís XV, alonsino e, loxicamente, II Imperio.

XARDÍNS. De inicio hai que indicar que non está claro se foi o propio arquitecto Coumes-Gay quen deseñou este xardín e tampouco a data exacta da súa construción, se ben é moi posible que fora ao mesmo tempo que a casa principal (nunha foto familiar do Marqués de Lousada en 1884 si se pode apreciar que xa estaba rematado). O deseño é moi similar aos realizados polo paisaxista francés Édouard François André, moi de moda na época.

O xardín está situado inmediatamente ao sur do pazo da finca (foto 7), diante da súa fachada principal, e supón a zona de acceso máis distinguida desde o exterior da propiedade. Ocupa unha superficie de aproximadamente 8.000 m², adaptándose ao desnivel natural do terreo a través de dúas escalinatas: unha máis pequena situada xusto diante da entrada central de acceso á finca (extremo sur) e outra máis monumental pola que se accede á plataforma onde está emprazado o pazo (extremo norte). Entre estas escaleiras, situado no mesmo eixe axial que elas, hai un parterre circular cun estanque-fonte no centro. Nos laterais leste e oeste unhas ramplas de acceso para carruaxes delimitan o conxunto.

A tipoloxía deste xardín pódese encadrar dentro dos denominados *xardíns franceses*, que se caracterizan polo seu deseño xeométrico e artificialidade (en contraposición ao *xardín inglés*,

onde en xeral as formas libres se impoñen á simetría). Como sucede no caso deste xardín da Finca Alsina, a perspectiva, a ampla variedade de plantas, unha estrutura onde se combinan simetricamente parterres e camiños, xunto coa presenza do mencionado pequeno estanque central, son outras características que definen ese estilo francés (por outra banda, en armonía coa propia estética arquitectónica do edificio principal). Sen embargo a xeometría deste xardín atópase algo suavizada pola presenza de parterres con formas curvadas e ondulantes; asemade, estes parterres non están delimitados por bordos de pedra senón por setos de baixo porte e, entre eles, camiños sinuosos.

O vaso do estanque e fonte ornamental situado no parterre central é de forma circular (duns 7,50 metros de diámetro) e está construído con perpiaños de granito co remate superior moldurado (foto 8). No centro do estanque, hai un piar de granito (monolítico?) ricamente moldurado, con decoración xeométrica, destacando as ovas como motivo decorativo. Sobre el unha figura de fundición (bronce?) que representa a un personaxe infantil e asexuada, cabalgando sobre un animal (un peixe?), da boca do cal parte un surtidor de auga.

En contraste con este deseño frontal, pola parte de atrás do pazo a finca posúe un xardín moito máis pequeno de parterres máis modestos.

Finalmente, hai que indicar que, recentemente, foi elaborado un catálogo onde se inclúen todas as especies vexetais existentes no xardín.

MURO DE CERRE. A finca posúe unha superficie de 91.238,80 metros cadrados (incluído o seu muro de cerre) e, segundo o se pode comprobar na información rexistral, o terreo está situado “*donde nombran Fortaleza y Buena Vista, en la parroquia de San Pedro de Nós*”. Os seus límites veñen dados pola estrada N-VI ao sur (antiga estrada de Betanzaos), a Rúa Lavandeiras ao leste, a Rúa Xosé Chas García ao oeste e un camiño con fincas de arborado ao norte.

Aínda que de forma irregular, a finca posúe un eixe de maior lonxitude con orientación norte-sur (uns 425 m), sendo máis estreita no sentido leste-oeste (uns 300 m na parte máis ancha por uns 175 m na máis estreita). A pendente natural do terreo vai subindo dende o seu extremo meridional a medida que nos achegamos ao límite norte. Pódese dividir en cinco ámbitos ou espazos, marcados por un camiño arborado, de orientación norte-sur (foto 9), que discorre polo medio do terreo, cruzado por outro camiño máis curto de sentido leste-oeste (foto 10); tal cruzamento produce catro cadrantes: o noroeste, o norleste (ámbolos dous con presenza de árbores variadas), o suroeste (herba) e o sureste (onde se emprazan a casa dos caseiros e demais dependencias relacionadas cos labores de mantemento da propiedade); finalmente, no extremo sur, ubícase o sector de “residencia”: a casa principal e os xardíns, o edificio da cocheira e o invernadoiro (e, lóxicamente, o acceso principal á finca).

Toda a propiedade atópase rodeada e cerrada por un gran muro de cachotería (aproximadamente 1.400 metros lineais), no que están abertas seis entradas ou accesos: tres no sector sur, unha ao leste, outra ao norte e unha máis na parte oeste. A altura do cercado é variable tanto no interior como de cara ao exterior (aproximadamente entre o 1,75 m o os 3 m nas partes máis elevadas) Para a súa descición, a pesares da forma irregular, dividiremos o cerre en catro sectores: sur, leste, norte e oeste.

Muro sur (principal). Trátase do treito que está orientado á N-VI, onde se atopan as entradas principais. Este treito de muro está integrado pola combinación dunha base opaca e unha parte superior a modo de balaustrada (foto 11). A parte opaca está formada por un zócalo enfoscado con morteiro que vai decrecendo en altura en dirección leste ata desaparecer. Sobre el, elévase un muro enfoscado con morteiro de acabado rugoso e pintado en cor vermella-asalmonada, rematado por unha cornixa de granito, moldurada na súa parte frontal. Sobre a estrutura descrita dispónse unha balaustrada de gusto clasicista, formada por unha sucesión de 11 balaustres de morteiro de cemento con armadura metálica que alternan con piares enfoscados de cemento. Sobre a sucesión de piares e balaustres asenta de modo continuado un pasamáns moldurado realizado en morteiro de cemento.

Neste sector meridional, o muro está interrompido por tres entradas: as laterais son semellantes entre si e están habilitadas para o tráfico rodado (fotos 12, 13, 14 e 15); a central, se ben responde a unha estrutura semellante ás laterais, presenta un repertorio decorativo diferente e a presenza dunha pequena escalinata convértea nun acceso exclusivamente peonil (fotos 16 e 17).

Entradas laterais (oeste-A e leste-C): están flanqueadas por machóns resoltos pola superposición de sucesivos corpos, aumentando a riqueza decorativa a medida que ascenden en altura. A base corresponde a un zócalo de altura semellante ao descrito para o resto do peche sur, só que agora está executado con perpiaños de granito e rematado cunha moldura na súa parte superior. Sobre o zócalo aséntase un segundo corpo construído tamén en sillería de granito que agora presenta acanaladuras horizontais que lembran os perpiaños almofadados. O centro deste corpo está ocupado por unha gran roseta e rematado por unha cornixa moldurada que serve de asento o corpo superior. Sobre o corpo anterior dispónse un novo que, nos seus extremos, presenta pilastras con basa, fuste liso e capitel de orde composto, pero moi esquematizados; o espazo central está ocupado por un altorelevo en forma de roseta, asociado a decoración xeométrica que lembra os *candelieri*. Entablamento con friso corrido con decoración de ovas e rematando o conxunto decoración acrótera que combina ovas e rosetas. Xa no interior do recinto, existe un pavimento no ámbito inmediato a estas entradas: na situada na parte oeste, corresponde a un solo de cantos rodados, mentres que o da entrada situada ao leste é unha imitación do anterior, realizada en morteiro de cemento (moderno) no que están embebidos algúns cantos rodados.

O cerre destas entradas soluciónase con portas de dúas follas de ferro que na parte superior,

na súa visión pechada, adopta o aspecto dun arco invertido. De igual xeito que se verá no caso da porta da entrada central-B, a parte inferior presenta unha estrutura cega na que, no mesmo material metálico, existen unhas molduras a xeito dos entrepaños das carpinterías de madeira e, nas súas esquinas, flores de lis. O centro desta composición está ocupado por unha pequena roseta da que parten elementos decorativos xeométricos dispostos en forma de cruz. A parte superior da porta presenta barrotes verticais de sección circular carentes de decoración e, dispostos entre eles e ata media altura, pletinas pregadas que describen formas xeométricas. Na parte superior do elemento, repítense os mesmos compoñentes decorativos, se ben na intersección entre estes e os os barrotes dispóñense pequenas representacións florais. Sobre a parte superior da reixa elévase un florón central, coincidente coa prolongación en altura do batente das dúas follas, flanqueando este as iniciais “E” e “A”, realizadas en pletina pregada e rodeadas por un círculo do mesmo material con elementos decorativos xeométricos. A diferenza da porta da entrada central-B, non presenta chapas metálicas que impidan a visión do interior.

Entrada central (B): se ben estruturalmente repónse ao mesmo modelo que as entradas laterais, os motivos decorativos son absolutamente diferentes. Como no caso antes descrito, esta entrada está flanqueada por machóns de perpiños de granito e a súa base corresponde a un zócalo de semellante altura que o que forma todo o muro sur da finca, unicamente que neste caso é de sillería e presenta unha moldura de remate na parte superior. No machón oeste hai unha placa de pedra con letras de metal na que está escrito “LAS CADENAS”. Sobre o zócalo aséntase un segundo corpo construído tamén en sillería de granito que agora presenta acanaladuras horizontais similares aos sillares almofadados. Sobre o corpo anterior dispónse un novo, organizado entorno a un nicho central orlada de gravados decorativos formados por elementos xeométricos e vexetais e rosetas nas exxutas. O nicho está ocupado por un xarrón en forma de fuma con asas, posiblemente de fundición (bronce?), e flanqueado por pilastras xónicas que sosteñen un entablamento que combina unha franxa lisa e outra con decoración denticulada e frontón semicircular con decoración de motivos vexetais (rosetas, piñas,...). Unha vez se traspasa esta entrada existe un espazo libre que antecede a unha escalinata que dá acceso ao eixe norte-sur dos xardíns e que comunica visualmente este acceso coa casa que está situada no punto de fuga dunha gran perspectiva que, acentuada pola súa disposición nun plano máis elevado, outorga ao conxunto unha maior monumentalidade; iste efecto vese potenciado, máis se cabe, pola gran escalinata de acceso á vivenda e mesmo polo corpo central desta que, coa súa considerable verticalidade, incrementa a monumentalidade do conxunto. A esta escenografía contribúe tamén a vexetación do xardín, particularmente as palmeiras que enmarcan a edificación desde o eixe visual desta entrada. Presenta un arco superior fixo formado por pletina metálica pregada con decoración xeométrica que lembra vagamente formas vexetais, no centro da composición existen dúas grandes volutas rematadas por unha coroa marquesal, posiblemente unha alusión ó título do construtor do pazo, o Marqués de Loureda.

A estrutura da porta que serve par pechar esta entrada está resolta con dúas follas de ferro que, na súa parte inferior, presentan unha estrutura cega na que, no mesmo material metálico, existen unhas molduras a xeito dos entrepaños das carpinterías de madeira e, nas súas esquinas, flores de lis. O centro desta composición está ocupado por unha pequena roseta da que parten elementos decorativos xeométricos dispostos en forma de cruz. A parte alta da porta presenta barrotes verticais de sección circular carentes de decoración, dispostos entre eles, e ata media altura, pletinas pregadas que describen formas xeométricas. Na parte superior, repítese os mesmos elementos decorativos, se ben na intersección entre estes e os os barrotes se dispoñen pequenas representacións florais. Acaroado pola parte interior, unhas pranchas metálicas impiden a visión desde o exterior (aínda que posiblemente se trate dunha adición á porta orixinal).

Muros leste, norte e oeste. En realidade pouco se pode dicir destes treitos do cerrado máis que se trata dunha parede de cachotería con restos de enfoscado na súa maior parte (antigo morteiro de cal en moitas zonas e cemento, máis recente, nalgúns outras – fotos 18/20). En cada un destes treitos existe un acceso, moito máis simple que os existentes na zona sur.

Entrada treito leste (D): acceso de servizo á finca, apta para tráfico rodado e peonil (fotos 21 e 22). Posúe dous grandes machóns de sillería que flanquean a entrada e presentan un zócalo do mesmo material; coroando eses dous machóns, a maneira de remate, hai uns pequenos tellados a catro augas realizados en morteiro de cemento. Sobre a umbral, un lintel de morteiro de cemento. A porta é metálica, resolta cun portalón de dúas follas.

Entrada treito norte (E): trátase, como a anterior, dun acceso de servizo á finca, apta para tráfico rodado e peonil (fotos 23 e 24). Van de gran sinxeleza construtiva, consistente nunha mera interrupción do muro; presenta xambas de sillería e un gran lintel do mesmo material, cuberto cun tellado a dúas augas realizado en morteiro de cemento. A carpintería tamén está resolta cun portalón metálico de dúas follas.

Entrada treito oeste (F): esta porta é moito máis pequena (en torno a 1,50 m de ancho) e sinxela que as dúas anteriores das zonas de servizo (leste-D e norte-E). É de dúas follas, de madeira, cun lintel feito cun alongado perpiaño de granito. Na actualidade atópase moi cuberta de vexetación (foto 25).

Estado de conservación.

EDIFICIO PRINCIPAL-PAZO. Estruturalmente, o edificio non amosa problemas apreciables a simple vista. Por outra banda, hai que salientar que a configuración interior das plantas mantén a distribución dos espazos (habitacións, escaleiras, etc.) sen variación con respecto

ao proxecto orixinal.

XARDÍNS. En xeral o elemento ten un óptimo estado de conservación. Sen embargo, a rampla lateral de acceso á casa situada no lado leste ten, nestes momentos, unha capa de asfalto que sería conveniente retirar substituíndo este pavimento por outro firme máis acorde ao contexto da finca e ao propio xardín: árido-xabre compactado ou zahorra de pequeno calibre. En relación con esta cuestión tamén sería apropiado que este camiño lateral, que na actualidade se emprega para o acceso habitual con vehículo á finca (a través da entrada central-C), fóra reemprazado por outra vía, propoñendo para elo a entrada de servizo situada na parte leste do cerre (D neste catálogo); con elo, o impacto que o continuo paso de vehículos poda producir sobre o xardín quedaría anulado.

MURO DE CERRE. Muro sur (principal). Os balaustres do extremo oeste están danados, probablemente como resultado da oxidación da súa armadura metálica, e o piar que remata a estrutura polo extremo oeste está en parte movido e presenta unha gran fenda, estando asegurado por medio dunha eslinga atada a un poste do tendido eléctrico (foto 26). No machón occidental da entrada oeste-A, nos piares que rematan o muro polo leste e oeste e nalguna zona do propio paramento, aparecen diversos grafitis feitos con aerosol de diversas cores.

Muros leste, norte e oeste. En xeral o cercado amosa un bo estado de conservación se ben existen zonas puntuais alteradas por derrubos e outras moi cubertas de vexetación (esto último sempre na parte exterior e principalmente no treito oeste – foto 27). Só un destes treitos danados, duns 7 m de lonxitude e situado no saínte en forma de cuña da parte oeste, foi reconstruído con ladrillo e cemento (foto 28). Os outros derrubos non foron reparados senón que se colocaron cerres metálicos provisionais. Na parte interior, xusto ao sur do edificio da Cocheira, existe un depósito de gas situado ao carón do muro e, ecastradas na mesma parede, foron abertas dúas pequenas ventás para instalar extintores de seguridade (foto 29). Por outra banda, tanto no exterior do portalón norte como no machón dereito da entrada leste aparecen diversos grafitis feitos con aerosol de diversas cores.

En xeral sería conveniente rehabilitar os treitos de muro alterados para poder retirar o valado metálico existente nestes momentos e, de igual xeito, proceder á limpeza da vexetación que en certas zonas do cerre está a alterar a estrutura do mesmo. Igualmente proceder á limpeza dos grafitis pintados tanto nalguna das portas como nalgún treito de parede. Finalmente, tamén se propón soterrar o depósito de gas existente ao sur da cocheira.

Fotografías.

Fotos 1-2-3. De arriba a abaixo: fachadas sur (principal), oeste e leste.

Foto 4. Fachada norte coa galería de madeira.

Foto 5. Escaleira principal de subida á primeira planta.

Foto 6. Un dos salóns principais da casa.

Foto 7. Vista xeral do xardín desde a casa principal (cara ao sur).

Foto 8. Vista xeral do xardín desde o estanque central (cara ao norte).

9-10. Á esquerda: avenida arborada N-S; á dereita: avenida arborada E-W.

11. Treito oriental do muro sur (principal).

12-13. Entrada A no muro sur: exterior á esquerda e interior á dereita.

14-15. Entrada C no muro sur: exterior á esquerda e interior á direita.

16-17. Entrada B-central no muro sur: exterior á esquerda e interior á direita.

18. Treito do muro leste (exterior).

19. Treito do muro norte (exterior).

20. Treito do muro oeste (exterior).

21-22. Entrada D no muro leste: exterior á esquerda e interior á dereita.

23-24. Entrada E no muro norte: exterior á esquerda e interior á dereita.

25. Porta F (interior) no muro oeste.

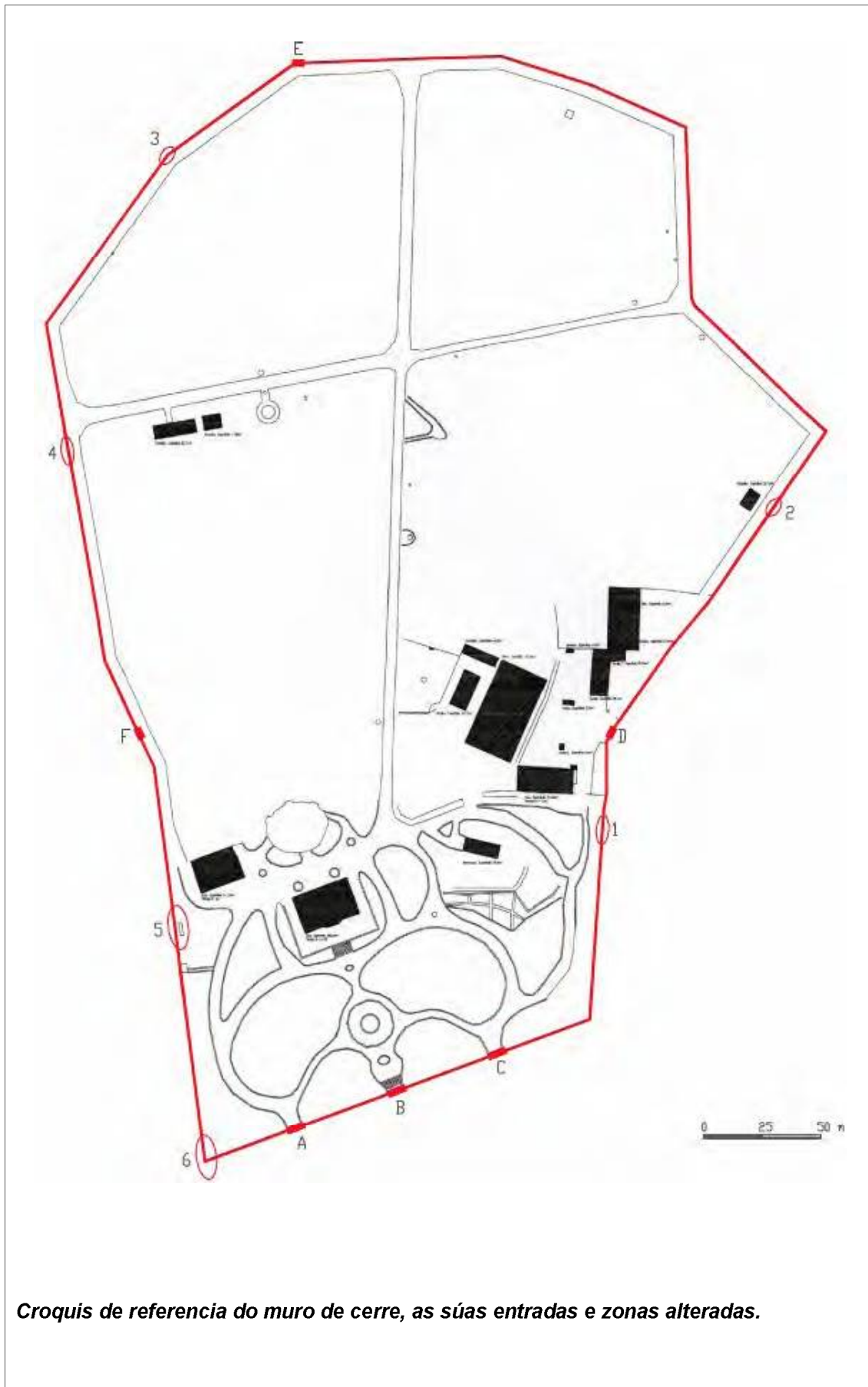
26 (esquerda): desperfectos na esquina oeste do muro sur (nº 6 do plano).

27 (dereita): cerre metálico temporal nunha das alteracións existentes no muro oeste (nº 4 do plano).

28 (esquerda): *treito do muro leste refeito con ladrillo e cemento (nº 2 do plano).*

29 (dereita): *depósito de gas e ventás con extintores no muro oeste (nº 5 do plano).*

Bibliografía.

ALONSO TORREIRO, J. Luís (1993/1994). O arquitecto Faustino Domínguez Coumes-Gay. A súa biografía e obras fóra dos contextos das vivendas e obras relixiosas. *Brigantium (Boletín do Museu Arqueolóxico e Histórico de A Coruña)*. Volume 8; pp. 165-177). Concello de A Coruña. A Coruña.

FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, X. (1996). *Arquitectura del Eclecticismo en Galicia (1875-1914). Volume II. Edificación del ferrocarril, escolar y de recreo.* Concello de A Coruña. Universidade de A Coruña – Xunta de Galicia. A Coruña.

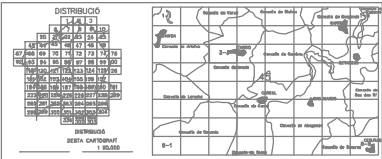
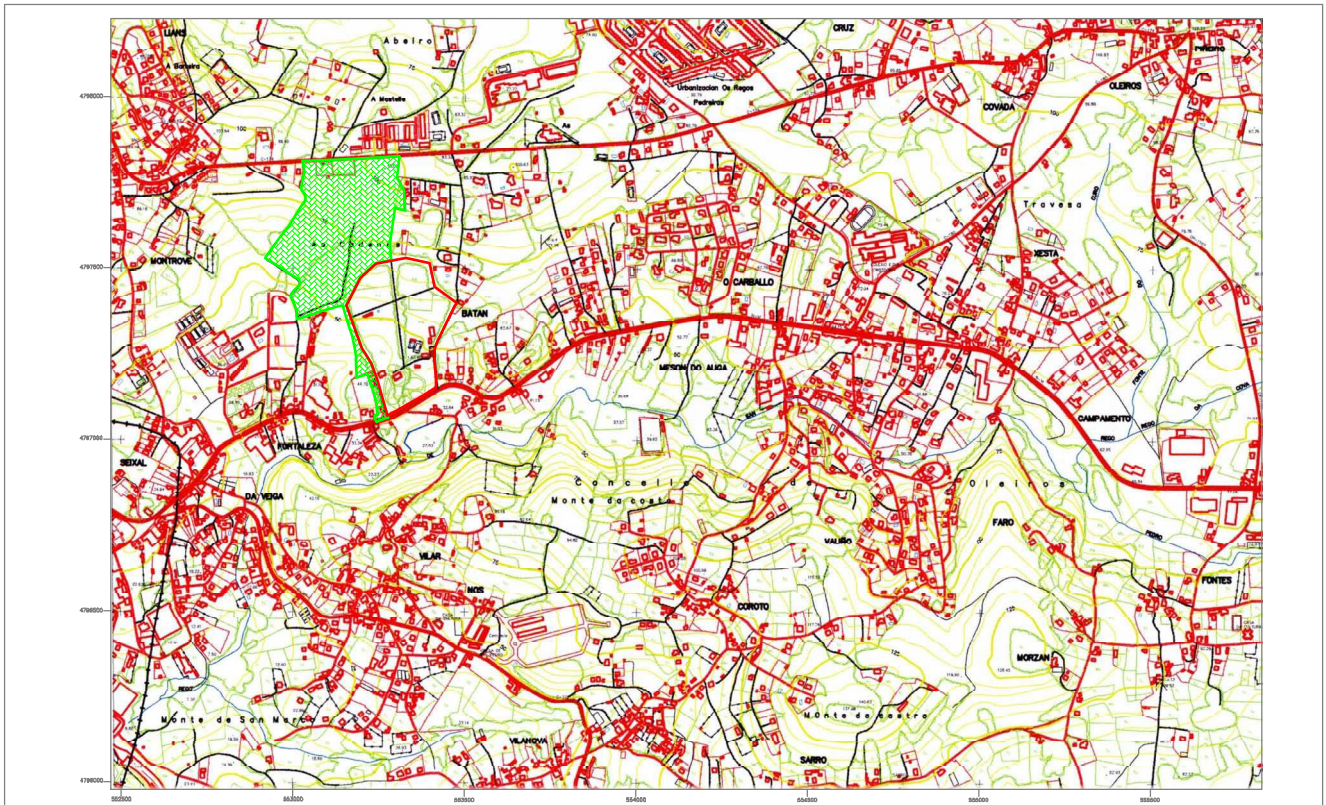
SÁNCHEZ GARCÍA, Jesús Ángel (2007). Entre la persistencia de lo autóctono y la seducción de lo foráneo. Espacios residenciales en Galicia en los siglos XIX y XX (pazos, quintas, villas y chalets). *Espais interiors. Casa i art des del segle XVIII al XXI (Ed.: Rosa Mª Creixell, Teresa-M. Sala i Esteve Castañer.* Pp. 233-244. Universitat de Barcelona – Publicacions i Edicions. Barcelona.

SORALUCE BLOND, J. Ramón (1993). San Pedro de Nós, última moda de París. *La Voz de Galicia* (2 de outubro de 1993); *Serie Galicia. Arquitectura. Serie VI, nº 132.* A Coruña.

VIQUEIRA PÉREZ, Miguel Ángel (2014). *Los palacios eclécticos de finales del siglo XIX en el municipio de Oleiros.* Traballo de Fin de Grao (inédito). Facultade de Xeografía e Historia - Universidade de Santiago de Compostela.

A Herdanza dun Pobo. 2007. Concello de Oleiros.

El Diario de Santiago (de intereses materiales, noticias y anuncios). Ano IV, nº 939; mércores 18 de agosto de 1875. Santiago de Compostela.

CONSELLERÍA

OBRAS PÚBLICAS

DIRECCIÓN

CONCELLO DE

ARTEIXO

ESCALA 1: 5.000

Nº DA FOLLA

045-15

 DIRECCIÓN PROYECTO DELINIEACIÓN S. Vázquez Collazo J. Ferrer Cruz	PREMIER LA FORTALEZA, AS MAGRIAS SL	PROYECTO PATRIMONIO CULTURAL SUB-FINCA LAMASTELLE (OLEIROS, A CORUÑA)
	CONTRATISTA TOMOS SL	LOCALIZACIÓN FINCA LAMASTELLE 806

Código de identificación: **C01**

Nome: Muíño de carbón. Alsina

Tipoloxía: Arquitectura civil/industrial

Cronoloxía: Indeterminada (século XX?)

Provincia: A Coruña

Concello: Oleiros

Parroquia: San Predro de Nós

Lugar: A Fortaleza

Coordenadas: **X:** 553.183 **Y:** 4.796.757

Cartografía (1:5.000 Xunta de Galicia): Folla 045-15

Descrición.

Trátase dun muíño de fariña que, para facer funcionar o sistema de moenda, empregaba unha máquina de vapor alimentada por carbón; este feito explica a presenza, formando parte da construción, dunha cheminea de sección cadrada. Esta cheminea está feita con ladrillos e posúe unha altura aproximada de 12 metros. Acaroado ao edificio principal atópase un lugar que servía para almacear o carbón que logo sería queimado.

Posteriormente, coa chegada da enerxía eléctrica, o muíño foi adaptado a este sistema de funcionamento.

Situado inmediatamente ao norte do Muíño de auga C03, xunto ao Río San Pedro.

Catalogado no PXOM do Concello de Oleiros cun grao de protección “*non integral*”.

Estado de conservación.

O edificio está abandonado e a zona moi cubertan de vexetación que está invadindo a construción.

Fotografías.

1. Vista xeral da construción desde o suroeste.

Código de identificación: **C03**

Nome: Muíño de auga. A Fortaleza

Tipoloxía: Arquitectura Civil

Cronoloxía: Indeterminado (século XX?)

Provincia: A Coruña

Concello: Oleiros

Parroquia: San Pedro de Nós

Lugar: A Fortaleza

Coordenadas: **X:** 553.190 **Y:** 4.796.740

Cartografía (1:5.000 Xunta de Galicia): Folla 045-15

Descrición.

Situado inmediatamente ao sur do Muíño de carbón C01 e ao norte do lavadoiro N01. Nutrido polas augas do Río San Pedro.

A vexetación impide acceder ao edificio pero si sabemos que se trata dunha construción de planta rectangular con cuberta a catro augas e dous andares (baixo e superior); tamén posúe unha gran cheminea de sección rectangular.

Catalogado no PXOM do Concello de Oleiros cun grao de protección “*non integral*”.

Estado de conservación.

Agora mesmo, por mor da vexetación existente que está invadindo a construción, é imposible valorar o estado de conservación do edificio, pero na ficha de catálogo do PXOM de Oleiros indícase que ese estado é malo.

Fotografías.

1. Vista xeral da construción desde o suroeste.

Código de identificación: **N01**

Nome: Lavadoiro de A Fortaleza

Tipoloxía: Arquitectura Civil

Cronoloxía: Indeterminado (século XX?)

Provincia: A Coruña

Concello: Oleiros

Parroquia: San Predro de Nós

Lugar: A Fortaleza

Coordenadas: **X:** 553.199 **Y:** 4.796.732

Cartografía (1:5.000 Xunta de Galicia): Folla 045-15

Descrición.

Trátase dunha construción de planta en forma de “L” situada xunto ao Río San Pedro e inmediatamente ao sur do muíño de auga C03. Posúe unha cuberta con tella do país a unha auga. A estrutura semella estar construída con ladrillo e formigón.

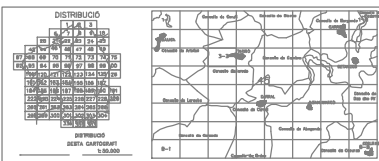
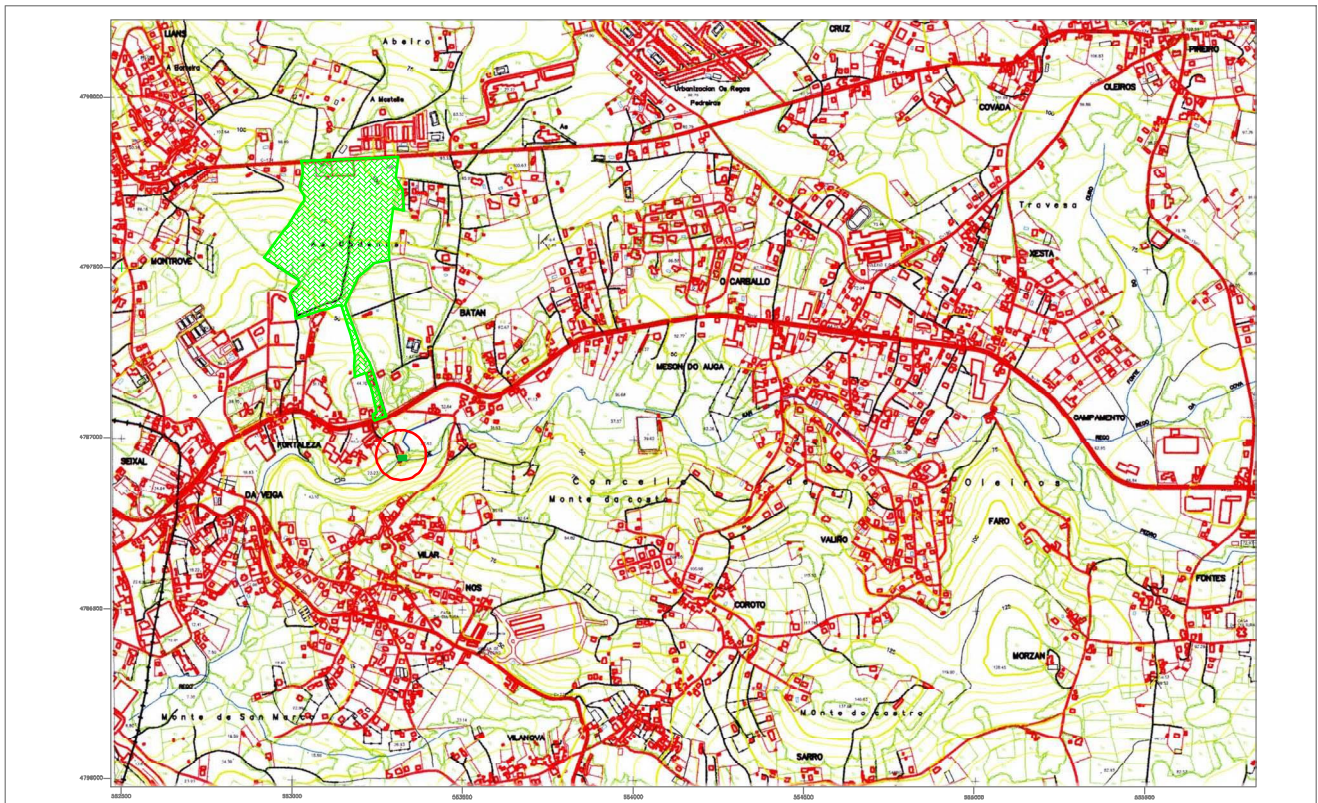
Estado de conservación.

Semella ser bó pero a zona atópase asolagada polas augas do Río San Pedro e non é posible facer unha valoración máis precisa.

Fotografías.

1. Vista xeral da estrutura desde o sur.

 CONSELLERÍA OBRAS PÚBLICAS Dirección	
CONCELLO : CULLEREDO ARTEIXO	
PROVINCIA DA CORUÑA	
ESCALA 1: 5.000	Nº DA FOLLA 045-15
COORDENADAS DAS CURVAS DE NÍVEL: 5 METROS	

 CONSERVACIÓN RESTAURACIÓN ARQUITECTÓNICA		PROMOTOR: LA FORTALEZA, AS MARÍAS S.L.	PROYECTO: PATRIMONIO CULTURAL SUD-E-FINCA LAMASTELLE (OLETROS, A CORUÑA)
DIRECCIÓN PROYECTO: S. Vázquez Collazo J. Ferrer Cruz	DELINEACIÓN: TOMOS S.L.	CONTRATISTA: TOMOS S.L.	LOCALIZACIÓN FINCA LAMASTELLE ELEMENTO Nº1
FICHA: Nº1			

Código de identificación: **N02**

Nome: Hórreo de A Fortaleza

Tipoloxía: Arquitectura Civil

Cronoloxía: Indeterminado (anterior aos anos 40 do século XX)

Provincia: A Coruña

Concello: Oleiros

Parroquia: San Predro de Nós

Lugar: A Fortaleza

Coordenadas: **X:** 553.100 **Y:** 4.796.877

Cartografía (1:5.000 Xunta de Galicia): Folla 045-15

Descrición.

Hórreo de pequeno tamaño, dun so corpo, disposto en sentido leste-oeste. A cámara é de madeira, estando en bo estado de conservación. Só a porta, que está situada na cara sur, presenta algún elemento decorativo moi sinxelo. Cuberta a dúas augas en tella plana.

A data de construción é descoñecida, se ben a información oral recabada na zona indica que *“xa estaba construído durante a guerra civil”*.

Tanto en tamaño como en “estilo” (incluída a discreta decoración da porta) é moi similar ao hórreo existente dentro da Finca Alsina fronte á denominada Casa dos caseiros (B36-12).

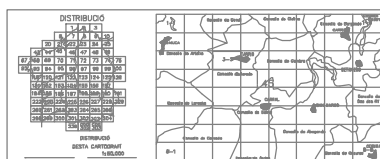
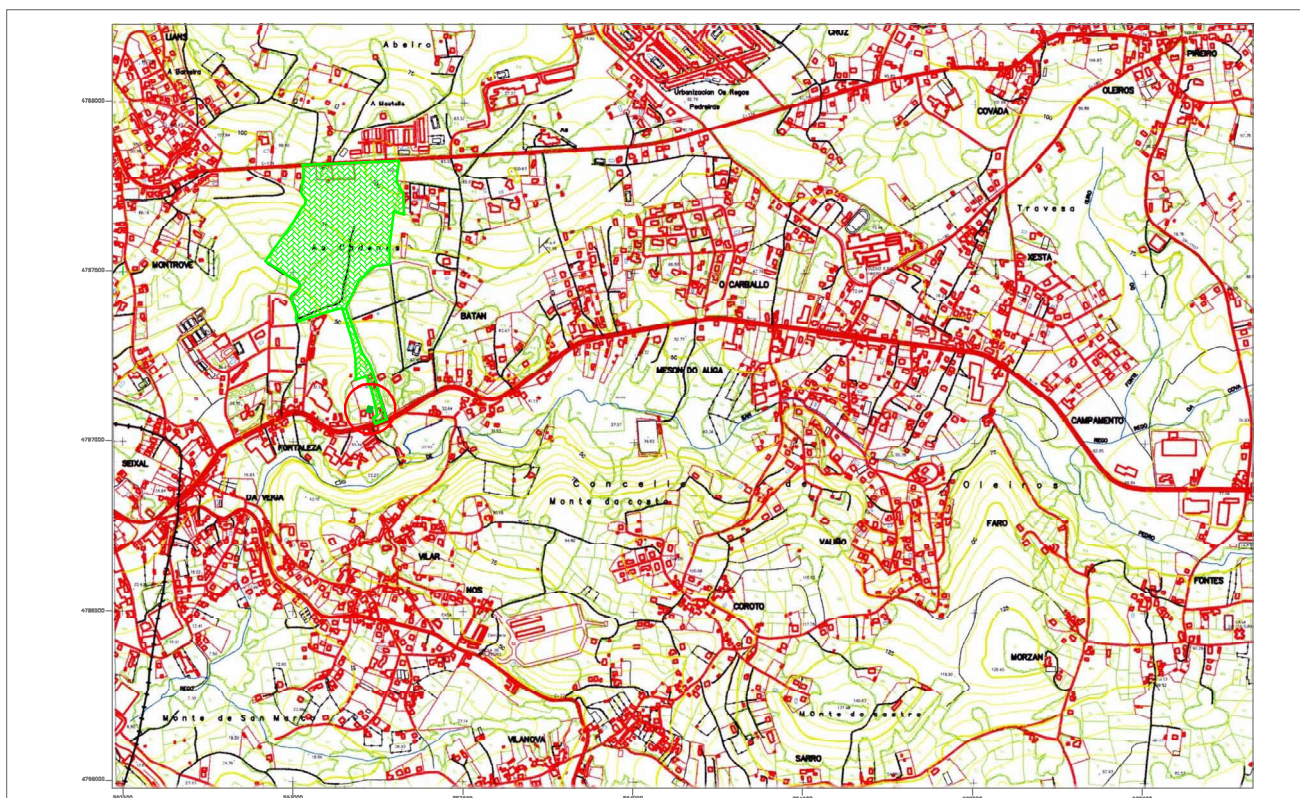
Estado de conservación.

Semella atoparse nun bo estado de conservación.

Fotografías.

1. Vista xeral do elemento desde o sur.

 CONSELLERÍA OBRAS PÚBLICAS Dirección	PROVINCIA DA CORUÑA
	CONCELLO : CULLEREDO ARTEIXO
ESCALA 1: 5.000 COORDENADAS DATUM CORUÑA DE NAVIGACIÓN METROS	Nº DA FOLLA 045-15

 DIRECCIÓN PROYECTO S. Vázquez Collazo J. Ferrer Cruz	PROMOTOR: LA FORTALEZA, AS MARINAS SL	PROYECTO PATRIMONIO CULTURAL SUB6-FINCA LAMASTELLE (OLEIROS, A CORUÑA)
	DELINEACIÓN CONTRATISTA TOMOS SL	LOCALIZACIÓN FINCA LAMASTELLE Nº2

Código de identificación: *E09 (GA15058012)*

Nome: O Castro / Castro de Montrove

Tipoloxía: Castro (asentamento fortificado)

Cronoloxía: Idade do Ferro

Provincia: A Coruña

Concello: Oleiros

Parroquia: Santaia de Liáns

Lugar: Montrove

Coordenadas: X: 552.242 Y: 4.797.145

Cartografía (1:5.000 Xunta de Galicia): Folla 045-14 e 045-15

Descrición.

Trátase dun xacemento emprazado nunha pequena dorsal, en concreto nun rechao en ladeira. A área delimitada para o asentamento castrexo atópase actualmente comprendida na poboación de Montrove, nunha zona coñecida polos veciños do lugar como *O Castro*, a media ladeira dominando a Ría de O Burgo.

A zona está moi alterada por cultivos. Gracias á fotografía aérea, tan so se observa unha pequena plataforma de forma circular que puidera ser orixinaria do castro.

Catalogado no PXOM do Concello de Oleiros cun grao de protección “G.III”.

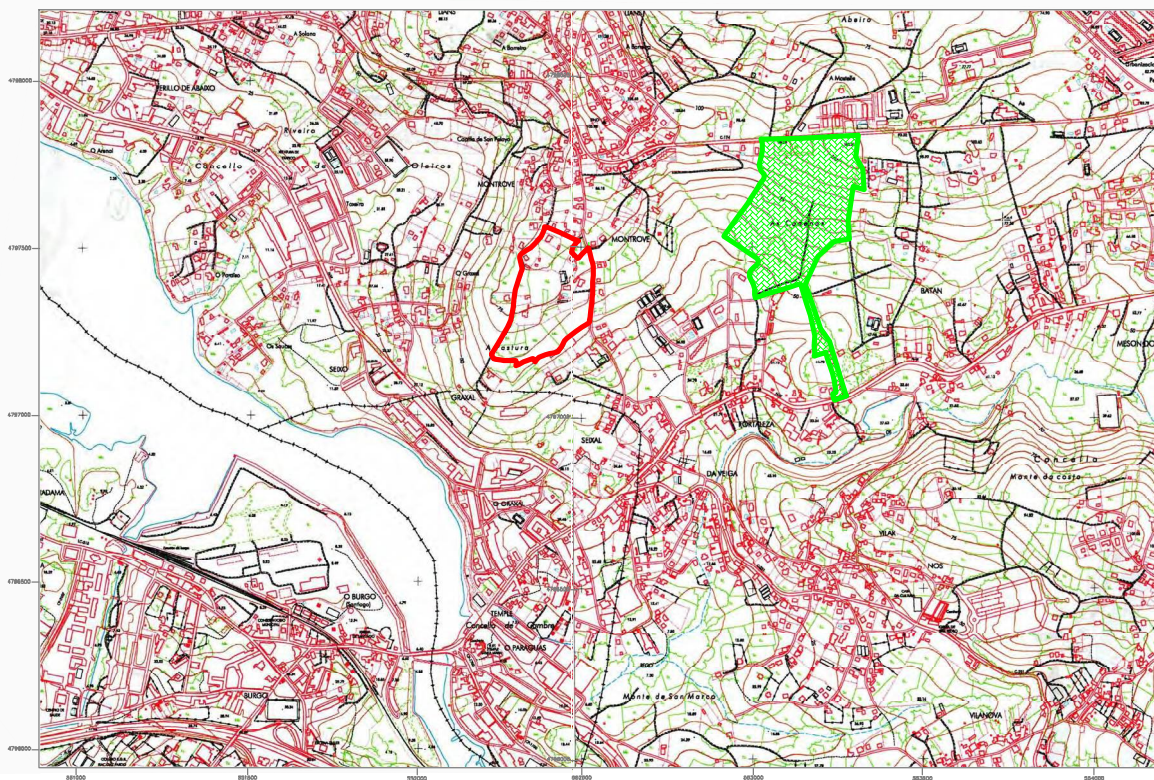
Estado de conservación.

Xacemento moi arrasado.

Fotografías.

1. Dúas vista xerais ds zona onde se situaría o castro.

DISTRIBUCIÓN	
FOLIO	FECHA
01	1980
02	1981
03	1982
04	1983
05	1984
06	1985
07	1986
08	1987
09	1988
10	1989
11	1990
12	1991
13	1992
14	1993
15	1994
16	1995
17	1996
18	1997
19	1998
20	1999
21	2000
22	2001
23	2002
24	2003
25	2004
26	2005
27	2006
28	2007
29	2008
30	2009
31	2010
32	2011
33	2012
34	2013
35	2014
36	2015
37	2016
38	2017
39	2018
40	2019
41	2020
42	2021
43	2022
44	2023
45	2024
46	2025
47	2026
48	2027
49	2028
50	2029
51	2030
52	2031
53	2032
54	2033
55	2034
56	2035
57	2036
58	2037
59	2038
60	2039
61	2040
62	2041
63	2042
64	2043
65	2044
66	2045
67	2046
68	2047
69	2048
70	2049
71	2050
72	2051
73	2052
74	2053
75	2054
76	2055
77	2056
78	2057
79	2058
80	2059
81	2060
82	2061
83	2062
84	2063
85	2064
86	2065
87	2066
88	2067
89	2068
90	2069
91	2070
92	2071
93	2072
94	2073
95	2074
96	2075
97	2076
98	2077
99	2078
100	2079
101	2080
102	2081
103	2082
104	2083
105	2084
106	2085
107	2086
108	2087
109	2088
110	2089
111	2090
112	2091
113	2092
114	2093
115	2094
116	2095
117	2096
118	2097
119	2098
120	2099
121	2100
122	2101
123	2102
124	2103
125	2104
126	2105
127	2106
128	2107
129	2108
130	2109
131	2110
132	2111
133	2112
134	2113
135	2114
136	2115
137	2116
138	2117
139	2118
140	2119
141	2120
142	2121
143	2122
144	2123
145	2124
146	2125
147	2126
148	2127
149	2128
150	2129
151	2130
152	2131
153	2132
154	2133
155	2134
156	2135
157	2136
158	2137
159	2138
160	2139
161	2140
162	2141
163	2142
164	2143
165	2144
166	2145
167	2146
168	2147
169	2148
170	2149
171	2150
172	2151
173	2152
174	2153
175	2154
176	2155
177	2156
178	2157
179	2158
180	2159
181	2160
182	2161
183	2162
184	2163
185	2164
186	2165
187	2166
188	2167
189	2168
190	2169
191	2170
192	2171
193	2172
194	2173
195	2174
196	2175
197	2176
198	2177
199	2178
200	2179
201	2180
202	2181
203	2182
204	2183
205	2184
206	2185
207	2186
208	2187
209	2188
210	2189
211	2190
212	2191
213	2192
214	2193
215	2194
216	2195
217	2196
218	2197
219	2198
220	2199
221	2200
222	2201
223	2202
224	2203
225	2204
226	2205
227	2206
228	2207
229	2208
230	2209
231	2210
232	2211
233	2212
234	2213
235	2214
236	2215
237	2216
238	2217
239	2218
240	2219
241	2220
242	2221
243	2222
244	2223
245	2224
246	2225
247	2226
248	2227
249	2228
250	2229
251	2230
252	2231
253	2232
254	2233
255	2234
256	2235
257	2236
258	2237
259	2238
260	2239
261	2240
262	2241
263	2242
264	2243
265	2244
266	2245
267	2246
268	2247
269	2248
270	2249
271	2250
272	2251
273	2252
274	2253
275	2254
276	2255
277	2256
278	2257
279	2258
280	2259
281	2260
282	2261
283	2262
284	2263
285	2264
286	2265
287	2266
288	2267
289	2268
290	2269
291	2270
292	2271
293	2272
294	2273
295	2274
296	2275
297	2276
298	2277
299	2278
300	2279
301	2280
302	2281
303	2282
304	2283
305	2284
306	2285
307	2286
308	2287
309	2288
310	2289
311	2290
312	2291
313	2292
314	2293
315	2294
316	2295
317	2296
318	2297
319	2298
320	2299
321	2300
322	2301
323	2302
324	2303
325	2304
326	2305
327	2306
328	2307
329	2308
330	2309
331	2310
332	2311
333	2312
334	2313
335	2314
336	2315
337	2316
338	2317
339	2318
340	2319
341	2320
342	2321
343	2322
344	2323
345	2324
346	2325
347	2326
348	2327
349	2328
350	2329
351	2330
352	2331
353	2332
354	2333
355	2334
356	2335
357	2336
358	2337
359	2338
360	2339
361	2340
362	2341
363	2342
364	2343
365	2344
366	2345
367	2346
368	2347
369	2348
370	2349
371	2350
372	2351
373	2352
374	2353
375	2354
376	2355
377	2356
378	2357
379	2358
380	2359
381	2360
382	2361
383	2362
384	2363
385	2364
386	2365
387	2366
388	2367
389	2368
390	2369
391	2370
392	2371
393	2372
394	2373
395	2374
396	2375
397	2376
398	2377
399	2378
400	2379
401	2380
402	2381
403	2382
404	2383
405	2384
406	2385
407	2386
408	2387
409	2388
410	2389
411	2390
412	2391
413	2392
414	2393
415	2394
416	2395
417	2396
418	2397
419	2398
420	2399
421	2400
422	2401
423	2402
424	2403
425	2404
426	2405
427	2406
428	2407
429	2408
430	2409
431	2410
432	2411
433	2412
434	2413
435	2414
436	2415
437	2416
438	2417
439	2418
440	2419
441	2420
442	2421
443	2422
444	2423
445	2424
446	2425
447	2426
448	2427
449	2428
450	2429
451	2430
452	2431
453	2432
454	2433
455	2434
456	2435
457	2436
458	2437
459	2438
460	2439
461	2440
462	2441
463	2442
464	2443
465	2444
466	2445
467	2446
468	2447
469	2448
470	2449
471	2450
472	2451
473	2452
474	2453
475	2454
476	2455
477	2456
478	2457
479	2458
480	2459
481	2460
482	2461
483	2462
484	2463
485	2464
486	2465
487	2466
488	2467
489	2468
490	2469
491	2470
492	2471
493	2472
494	2473
495	2474
496	2475
497	2476
498	2477
499	2478
500	2479
501	2480
502	2481
503	2482
504	2483
505	2484
506	2485
507	2486
508	2487
509	2488
510	2489
511	2490
512	2491
513	2492
514	2493
515	2494
516	2495
517	2496
518	2497
519	2498
520	2499
521	2500
522	2501
523	2502
524	2503
525	2504
526	2505
527	2506
528	2507
529	2508
530	2509
531	2510
532	2511
533	2512

2.2. LEXISLACIÓN E NORMATIVAS.

Desde o punto de vista das diversas normativas de protección do Patrimonio Cultural, hai que ter en conta que dos elementos catalogados neste informe, a Finca Alsina (incluído o seu cerre perimetral e xardíns), o muíño de carbón, o muíño de auga e o Castro de Montrove están incluídos dentro do **Catálogo de Bens Culturais do PXOM do Concello de Oleiros**⁵. O *artigo 151* deste documento alude “aos edificios, conxuntos e elementos de interese histórico-artístico, arquitectónico e/ou ambiental, catalogados. Regulación xeral”.

A **Finca Alsina e Xardíns (B36)**, está incluída no catálogo de “*Arquitectura Civil*” e defínese tipoloxicamente como “*elemento de interese histórico-artístico, arquitectónico ou ambiental*”, cun grao de protección “**integral**”. Esta última clasificación remite ao desenvolvido no *artigo 152* da normativa do propio PXOM (“*Edificios, conxuntos e elementos obxecto de protección integral*”), onde se regula o alcance da protección, se alude ao tipo de obras permitidas, así como a documentación necesaria para solicitar as pertinentes licencias de obra.

O **Muíño de Carbón – Alsina (C01)**, está incluído no catálogo de “*Muíños e Pontes*” e defínese tipoloxicamente como “*muíños, edificios e conxuntos rurais*”, cun grao de protección “**non integral**”. Esta última clasificación remite ao desenvolvido no *artigo 153* da normativa do propio PXOM (“*Edificios, conxuntos e elementos obxecto de protección non integral*”), onde se regula o alcance da protección, se alude ao tipo de obras permitidas, así como a documentación necesaria para solicitar as pertinentes licencias de obra.

O **Muíño de Auga – Fortaleza (C03)**, como o elemento anterior, tamén está incluído no catálogo de “*Muíños e Pontes*” e, de igual xeito que aquel, defínese tipoloxicamente como “*muíños, edificios e conxuntos rurais*”, cun grao de protección “**non integral**”. Evidentemente, está regulado polo *artigo 153*.

O **Castro de Montrove - GA15058012 (E09)** inclúese no catálogo de “*Patrimonio Arqueolóxico*”, definido como “*Castro (asentamento fortificado)*”, sen área de protección integral (“*non se contempla*”) pero si cun área de cautela de grao “*G.III*”. Na normativa está regulado a través do *artigo 154-Patrimonio Arqueolóxico*.

Con respecto aos outros dous elementos, o **lavadoiro (N01)** e o **hórreo (N02)**, hai que ter en conta que o propio PXOM, no *punto 1 do artigo 150* da súa normativa (“*Patrimonio Cultural. Definición e catalogación*”), indica que:

⁵ Este documento, denominado *Revisión e adaptación do Plan Xeral Municipal de Ordenación*, de data 14 de abril de 2014, foi aprobado polo Concello Pleno en sesión de 28 de abril de 2014. Foi elaborado en cumprimento da *Orde de 11 de marzo de 2009 da C.P.T.P.T.*

“Constitúen bens culturais suxeitos a protección de acordo coas determinacións do Plan Xeral...”

f. Os elementos menores tales como: pozos, lavadoiros, fontes, hórreos, petos de ánimas, pombais, panteóns, palcos, selos e outros”.

Seguidamente, no *punto 3* do mesmo artigo sinálase:

“Na medida que sexa de aplicación estarase ó disposto na Lei 16/85 de Patrimonio Histórico Español, Lei 8/95 do Patrimonio Cultural de Galicia, Decreto 449/73 sobre protección de Hórreos e Cabazos de Galicia, Decreto 571/63 sobre Cruceiros, Decreto 22 de abril de 1949 sobre protección de Castelos Españóis”.

Por outra banda, na nova **Lei do Patrimonio Cultural de Galicia (Lei 5/2016, do 4 de maio)**, no *Capítulo III-Bens que integran o patrimonio etnolóxico*, artigo 91-Concepto, inclúese os hórreos (*punto a*) e os lavadoiros (*punto d*). Posteriormente, no artigo 92, apartado 1, indícase que serán bens de interese cultural “os hórreos ... dos que existan evidencias que pidan confirmar a súa construción con anterioridade a 1901”.

Polo que respecta ao patrimonio arqueolóxico, esta nova lei desenvolve este ámbito a través do *Capítulo IV-Bens que integran o patrimonio arqueolóxico* e os seus 10 artigos (do 93 ao 102, ámbolos dous incluídos).

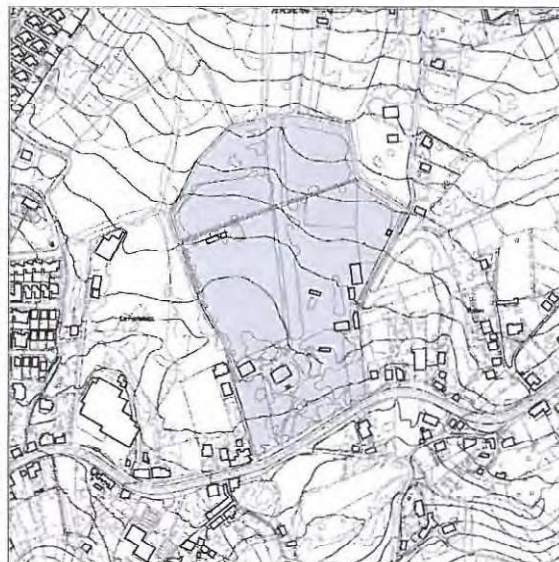
B.- ARQUITECTURA CIVIL

B36

NOME FINCA ALSINA E XARDÍNS
LOCALIZACIÓN NOS
TIPOLOXÍA ELEMENTO DE INTERESE HISTÓRICO- ARTÍSTICO, ARQUITECTÓNICO OU AMBIENTAL
TITULARIDADE PÚBLICA
ESTADO DE CONSERVACIÓN BO
GRAO DE PROTECCION INTEGRAL
CUALIFICACIÓN URBANÍSTICA SOLO URBANIZABLE. SUD-2

Documento que complementa e aproba a resolución do 11/03/2009 da Orde da Consellería de Política Territorial e Obras Públicas e Transportes, coas condicións e nos termos establecidos na Orde do 11/12/2014 da Consellería de Medio Ambiente Territorio e Infraestruturas.

A xefa do Servizo de Planificación Urbanística III
Lucía Linares Yáñez

COMPOSICIÓN CLÁSICA DE BAIXO E DÚAS ALTURAS, DE PLANTA RECTANGULAR.
CORPO CENTRAL ADIANTADO ENTRE DÚAS PILASTRAS.
COMPOSICIÓN CON ARQUERÍAS, LINTEIS, MOLDURAS E DECORADA CORNIXA.
CUBEERTA AMANSARDADA A CATRO AUGAS.
A EDIFICACION ATÓPASE MOI RETRASADA CON RESPECTO Á ESTRADA POR MEDIO DUN GRANDE XARDÍN COMPOSTO POR TRAZADOS CIRCULARES, REALIZADOS CON MIRTO, E IMPORTANTE ARBOREDO.
UN PECHE DE FINCA MOI POTENTE CULMINA EN DÚAS XAMBAS DE PEDRA QUE ENMARCAN A ENTRADA Á PARCELA.

DILIXENCIA: Este documento nº 5121 de data 14.04.14 de "CUMPRIMENTACIÓN DA ORDE DE 11.03.2009" que aprobaba parcial e definitivamente o PXOM de OLEIROS, aprobouse polo Concello Pleno en sesión de 28 de abril de 2014.

Oleiros, 13 de maio de 2014.
A Secretaría Accidental,
Pilar Cela Álvarez.

C.- MOLINOS Y PUENTES

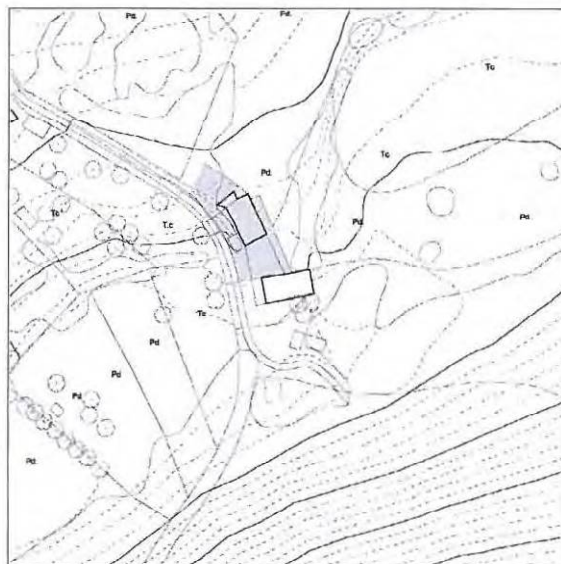
C01

NOME	MUÍÑO DE CARBÓN. ALSINA
LOCALIZACIÓN	NOS
TIPOLOXÍA	MUÍÑOS, EDIFICIOS E CONXUNTOS RURAIS
TITULARIDADE	PRIVADA
ESTADO DE CONSERVACIÓN	REGULAR
GRAO DE PROTECCIÓN	NON INTEGRAL
CUALIFICACIÓN URBANÍSTICA	SOLO RÚSTICO. SISTEMA DE ZONAS VERDES

A Xefía do Servizo de Planificación Urbanística III

Lucía Linares Yáñez

CONSERVAN OS EDIFICIOS CON PÓRTICO E CHEMINEA.
CON INTERESE NA EDIFICACIÓN, EMPRAZAMENTO, ETNOGRAFÍA E HISTORIA.
EN PRINCIPIO DE CARBÓN, LOGO PASOU A SER ELÉCTRICO.

DILIXENCIA: Este documento nº 5121 de data 14.04.14 de "CUMPRIMENTACIÓN DA ORDE DE 11.03.2009" que aprobaba parcial e definitivamente o PXOM de OLEIROS, aprobouse polo Concello Pleno en sesión de 28 de abril de 2014.

Oleiros, 13 de maio de 2014.

A Secretaría Accidental,
Pilar Ceja Alvarez,

C.- MOLINOS Y PUENTES

C03

NOME	MUÍÑO DE AUGA. FORTALEZA.	Documento que complementa a aprobación definitiva do 11/03/2009 da Orde da Consellería de Política Territorial, Obras Públicas e Transportes, coas condicións e nos termos establecidos na Orde do 11/12/2014 da Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas. Axeña do Servizo de Planificación Urbanística III Lucía Linares Yáñez
LOCALIZACIÓN	NOS	
TIPOLOXÍA	MUÍÑOS, EDIFICIOS E CONXUNTOS RURAIS	
TITULARIDADE	PRIVADA	
ESTADO DE CONSERVACIÓN	MALO	
GRAO DE PROTECCION	NON INTEGRAL	
CUALIFICACIÓN URBANÍSTICA	SOLO RÚSTICO. SISTEMA DE ZONAS VERDES	

XUNTO Á FONTE E Ó LAVADOIRO. POR DEBAIXO DO MUÍÑO DE CARBÓN. ALSINA.

DILIXENCIA: Este documento nº 5121 de data 14.04.14 de "CUMPRIMENTACIÓN DA ORDE DE 11.03.2009" que aprobaba parcial e definitivamente o PXOM de OLEIROS, aprobouse polo Concello Pleno en sesión de 28 de abril de 2014.

Oleiros, 13 de maio de 2014.

A Secretaria Accidental,

Pilar Cela Alvarez.

E.- PATRIMONIO ARQUEOLÓXICO

E/09

Documento que complementa a aprobación definitiva do 11/03/2009 da Orde do Concelleiro de Política Territorial Obras Públicas e Transportes, coas condicións e nos termos establecidos na Orde do 11/12/2014 da Consellería de Medio Ambiente Territorio e Infraestruturas.

NOME CASTRO DE MONTROVE

CÓDIGO GA15058012

LOCALIZACIÓN MONTROVE

TIPOLOXÍA CASTRO (ASENTAMENTO FORTIFICADO)

TITULARIDADE PRIVADA

ÁREA DE PROTECCIÓN INTEGRAL NON SE CONTEMPLA.

ÁREA DE CAUTELA

SEGÚN PLANO. G.III

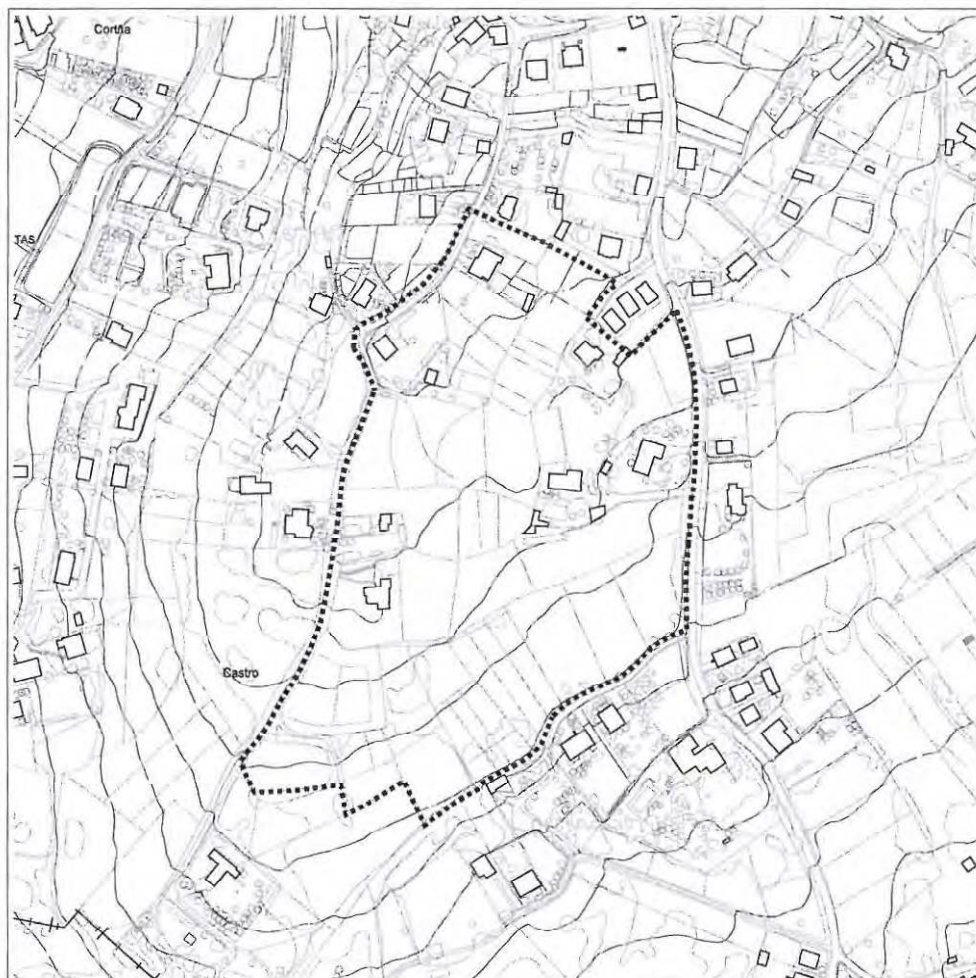
CUALIFICACIÓN URBANÍSTICA

SOLO RUSTICO. PLANOS 2.30D, 2.34B, 2.31C, E 2.35A.

A xefe do Servizo de Planificación Urbanística III

Lucía Linares Yáñez

A área delimitada atópase actualmente comprendida na poboación de Montrove, nunha zona coñecida polos veciños do lugar como "O Castro", a media ladeira dominando a Ría do Burgo.
A zona está moi alterada polos cultivos. Gracias á fotografía aérea, observase unha pequena plataforma circular que puidera ser orixinaria do castro.

DILIXENCIA: Este documento nº 5121 de data 14.04.14 de "CUMPRIMENTACIÓN DA ORDE DE 11-03-2009" que aprobaba parcial e definitivamente o PXOM de OLEIROS, aprobouse polo Concello Pleno en sesión de 28 de abril de 2014.

Oleiros, 13 de maio de 2014.

A Secretaria Accidental,

Pilar Ceta Álvarez.

E.- PATRIMONIO ARQUEOLÓXICO

E/09

NOME CASTRO DE MONTROVE

CÓDIGO GA15058012

LOCALIZACIÓN MONTROVE

TIPOLOXÍA

TITULARIDADE

ÁREA DE PROTECCIÓN INTEGRAL

ÁREA DE CAUTELA

CUALIFICACIÓN URBANÍSTICA

Documento que complementa a aprobación definitiva do
11/03/2009 da Orde da Consellería de Política Territorial
Obras Públicas e Transportes, coas condicións e nos
termos establecidos na Orde do 11/12/2014 da
Consellería de Medio Ambiente Territorio e
Infraestruturas.

Lucía Linares Yáñez

DILIXENCIA: Este documento nº 5121 de data 14.04.14 de "CUMPRIMENTACIÓN DA ORDE DE 11.03.2009" que aprobaba parcial e definitivamente o PXOM de OLEIROS, aprobouse polo Concello Pleno en sesión de 28 de abril de 2014.

Oleiros, 13 de maio de 2014.

A Secretaría Accidental,

plaza Cala Álvarez,

2.3. PROTECCIÓN.

No que respecta aos ámbitos de protección, consideramos que a lexislación que deberá terse en conta é a que a continuación indicamos.

- Artigo 151 do PXOM de Oleiros, no punto 1:

"...Para os efectos da definición do seu contorno estarase ó disposto no artigo 30 das vixentes Normas Complementarias do Planeamento Provincial, e complementariamente na Instrucción de novembro de 2002 da Consellería de Cultura para a protección do patrimonio cultural nos plans e proxectos de ordenación municipal e nestas Normas. Salvo maior regulación en concreto, establécense os seguintes ámbitos:

En solo rústico: 50 metros cando se trate de elementos etnográficos e 100 metros cando sexan de arquitectura relixiosa, civil, militar, etc.

En solo urbano: o ámbito do contorno de protección adaptarase á configuración da traza urbana, incluíndo alomenos os inmobles e espazos lindantes inmediatos, así como aqueles inmobles que configuren a praza ou espazo público en que se atopa o ben a protexer. No suposto de fincas singulares catalogadas o contorno de respecto abranguerá a totalidade da área cualificada".

- Artigo 154 do PXOM de Oleiros, para o Patrimonio Arqueolóxico:

"Quedan establecidos tres grandes graos de protección:

...

Grao III: establecido en áreas onde existen indicios e/ou referencias sobre a existencia de xacementos e/ou materiais arqueolóxicos, en en xeral en xacementos moi degradados, ou nun contorno especialmente alterado, previamente protexidos por haber indicios suficientes que fixeran pensar na posibilidade de atopar restos arqueolóxicos, ou ben naquelas zonas onde se produciran achados illados de materiais. Nestes xacementos poderán efectuarse obras sempre e cando se realice unha investigación arqueolóxica previa".

- **Normas Complementarias e Subsidiarias de Planeamento de A Coruña, Lugo, Ourense e Pontevedra** (14 de maio de 1991). **Artigo 30. Ordenanza reguladora do solo non urbanizable de protección do patrimonio;** punto 2-Áreas de protección:

“Mentres non se redacte o planeamento correspondente, dentro das áreas de protección que a continuación se sinalan, será preciso informe previo da Comisión Provincial do Patrimonio, que terá carácter vinculante para a realización de calquera das actividades enumeradas no artigo 178 da Lei do Solo.

As áreas de protección para os elementos puntuais, dentro das cales é necesario o informe antedito, estarán constituídas por una franxa cunha profundidade medida desde o elemento ou vestixio máis exterior do ben que se protexe de:

a) 50 metros, cando se trate de elementos etnográficos inventariados (hórreos, pombais, cruceiros e petos, fornos, feiras, muíños, etc.)”.

...

c) 200 metros, cando se trate de restos arqueolóxicos (mámoas, dólmenes, petroglifos, castros, etc.)”.

- Na nova **Lei do Patrimonio Cultural de Galicia**, indícase no **artigo 12-Contorno de protección**:

“1. Os monumentos, as zonas arqueolóxicas e as vías culturais declarados de interese cultural ou catalogados contarán cun contorno de protección. Así mesmo, cando sexa necesario segundo as súas características, poderá establecerse un contorno de protección para as demais categorías de bens.

2. O contorno de protección dos bens inmobles de interese cultural e catalogados poderá estar constituído polos espazos e construcións próximas cuxa alteración incida na percepción e comprensión dos valores culturais dos bens no seu contexto ou poida afectar a súa integridade, apreciación ou estudo. Na declaración de ben de interese cultural ou na catalogación do ben estableceranse as limitacións de uso e os condicionantes

necesarios para a salvagarda do dito contorno de protección, sen que isto supoña a súa cualificación como ben declarado ou catalogado.

3. Regulamentariamente poderanse fixar os criterios para a delimitación dos contornos de protección mínimos”.

A partires do sinalado nos parágrafos precedentes, en relación aos seis elementos catalogados, hai que indicar:

- Polo que atinxe á **Finca Alsina (B36)**, deberá terse en conta o posible impacto visual das novas construcións previstas para a área SUD6, especialmente con respecto ao muro de cerre da propiedade.

- Os **dous muíños (C01 e C03)** e o **lavadoiro (N01)** atópanse a unha distancia, con respecto ao muro de cerre da finca antes citada, de 125-150 metros, distancia que supera os 50 m establecidos nas diferentes normativas existentes con respecto ás áreas de protección deste tipo de elementos. Por outra banda, tamén debe de ser tido en conta a existencia, entre o sector delimitado para o plan e os bens catalogados, da N-VI.

- En canto ao **hórreo (C02)**, aínda que está situado a penas a uns 20 metros do ámbito delimitado para o SUD6, encóntrase no medio dun espazo semiurbanizado e xa moi modificado, con presenza de edificios de varias plantas entre o elemento e o cerre.

- Os límites do ámbito de protección do **Castro de Montrove-GA15058012 (E09)** están situados a 500 metros dos límites da área de desenvolvemento do plan, coa existencia entre medias de diversa urbanizacións de construción máis ou menos recente. Por outra banda, este xacemento castrexo atópase bastante alterado e xa non son visibles as defensas que definen este tipo de asentamentos fortificados polo que nin sequera consideramos que sexa aplicable o *artigo 13* da nova *Lei de Patrimonio* de Galicia (**Zona de amortecemento**) que no seu *punto 2* indica:

“Para delimitar a zona de amortecemento teranse en conta as condicións de visibilidade e perspectiva do ben, así como outros aspectos ou atributos que sexan funcionalmente significativos para a protección dos valores culturais dos ben en relación co territorio”.

3. BIBLIOGRAFÍA.

ALONSO TORREIRO, J. Luís.

- **1991.** Los edificios de viviendas en la obra de Faustino Domínguez Coumes-Gay. *Cuadernos de Estudios Gallegos*; Tomo XXXIX, Fascículo 104. Pp. 227-243. Santiago de Compostela.

- **(1993/1994).** O arquitecto Faustino Domínguez Coumes-Gay. A súa biografía e obras fóra dos contextos das vivendas e obras relixiosas. *Brigantium (Boletín do Museu Arqueolóxico e Histórico de A Coruña)*. Volume 8; pp. 165-177). Concello de A Coruña. A Coruña.

ARZADUN, Andrés de (1908). Destrucción de la hierba maldita. *Euskal-Erria: revista bascongada*. San Sebastián. T. 58; pp. 137-139; "Original de la Biblioteca de Koldo Mitxelena Kulturenea, Diputación Foral de Guipúzcoa". <http://hdl.handle.net/10690/71261>

COMENDADOR REY, B.; FERRER CRUZ, J. e VÁZQUEZ COLLAZO, S. (2009). Os castros de Oleiros. *Cadernos de Estudios Oleirenses*; XII. Editorial Trifolium (Iñás-Oleiros).

FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, X. (1996). *Arquitectura del Eclecticismo en Galicia (1875-1914). Volume II. Edificación del ferrocarril, escolar y de recreo.* Concello de A Coruña. Universidade de A Coruña – Xunta de Galicia. A Coruña.

FERRER CRUZ, Joaquín (2006). *Memoria Técnica dos traballos de delimitación planimétrica dos xacementos arqueolóxicos do Concello de Oleiros (A Coruña).* Documento inédito depositado na Dirección Xeral do Patrimonio Cultural – Xunta de Galicia.

MORAL RONCAL, Antonio Manuel (2003). Aristocracia y poder económico en la España del siglo XX. *Revista VEGUETA*, nº 7; pp. 155-177. Facultad de Geografía e Historia. Universidad de Las Palmas de Gran Canaria.

Normas Complementarias e Subsidiarias de Planeamento Provincial (A Coruña) / Anexo 3. *Inventario Patrimonio Histórico-Artístico por Concellos.* Concello de Oleiros (A Coruña).

PARDO BAZÁN, Emilia (1894). El veraneo en Galicia - Mis Mariñas. *El Imparcial - Diario liberal* (martes 7 de agosto de 1894). Madrid.

SAAVEDRA FERNÁNDEZ, Pegerto (1993/1994). La renovación de los grupos burgueses en Galicia en la segunda mitad del siglo XVIII. *Cuadernos de Estudios Gallegos*; Tomo XLI, Fascículo 106. Pp. 195-220. Santiago de Compostela.

SÁNCHEZ GARCÍA, Jesús Ángel (2007). Entre la persistencia de lo autóctono y la seducción de lo foráneo. Espacios residenciales en Galicia en los siglos XIX y XX (pazos, quintas, villas y chalets). *Espais interiors. Casa i art des del segle XVIII al XXI* (Ed.: Rosa Mª Creixell, Teresa-M. Sala i Esteve Castañer. Pp. 233-244. Universitat de Barcelona – Publicacions i Edicions. Barcelona.

SORALUCE BLOND, J. Ramón (1993). San Pedro de Nós, última moda de París. *La Voz de Galicia* (2 de outubro de 1993); *Serie Galicia. Arquitectura. Serie VI, nº 132.* A Coruña.

SORALUCE BLOND, J. R. e FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, X. (directores) (1997). *Arquitecturas da provincia da Coruña; Vol. I. A comarca coruñesa: Arteixo, Bergondo, Cambre, Carral, Culleredo, Oleiros e Sada.* Deputación Provincial da Coruña.

VÁZQUEZ COLLAZO, Santiago (2016). *Traballos sobre o estudo do Patrimonio Cultural en relación coa redacción do Plan Parcial do Sector SUD6-ALSINA LAMASTELLE (San Pedro de Nós; Oleiros - A Coruña).*

VIQUEIRA PÉREZ, Miguel Ángel (2014). *Los palacios eclécticos de finales del siglo XIX en el municipio de Oleiros.* Trabajo de Fin de Grao (inédito). Facultade de Xeografía e Historia - Universidade de Santiago de Compostela.

A Herdanza dun Pobo. 2007. Concello de Oleiros.

Laopinioncoruña.es. El insólito molino de carbón de Nós; 30 de junio de 2010. A Coruña. <http://www.laopinioncoruna.es/gran-coruna/2010/06/03/insolito-molino-carbon/390160.html>.

El Diario de Santiago (de intereses materiales, noticias y anuncios). Ano IV, nº 939; mércores 18 de agosto de 1875. Santiago de Compostela.